

BN Bunjevačke Novine

www.bunjevci.net

Subatica, jul 2026. - Godina XXII - Broj 253 - Cina: 50 dinara

ISSN 1451-2505

9 771451 250009

Ris – najvažniji poso u godini

Bunjevački Nacionalni Savet

Национални савет буњевачке националне мањине

Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine

National Council of the Bunjevac Ethnic Minority

BUNJEVAČKI
INFORMATIVNI CENTAR

Novinsko-izdavačka ustanova
„Bunjevački informativni centar”
Redakcija „Bunjevački novina”
i dičijeg lista „Tandrčak”

Telefon: 024/523-505; e-mail: bic@bunjevci.net

Pratite nas i na internetu: www.bunjevci.net

Gledajte TV emisiju na bunjevačkom jeziku

„Spektar”

Radio-televizija Vojvodine, drugi program, nedjeljom od 17,30 sati

Bunjevački nacionalni praznici:

2. februar, *Dan Velikog prela*

23. februar, *Dan izbora prvog Nacionalnog savita*

15. avgust, *Dan Dužijance*

25. novembar, *Dan Velike narodne skupštine Srba,
Bunjevaca i ostali Slovena*

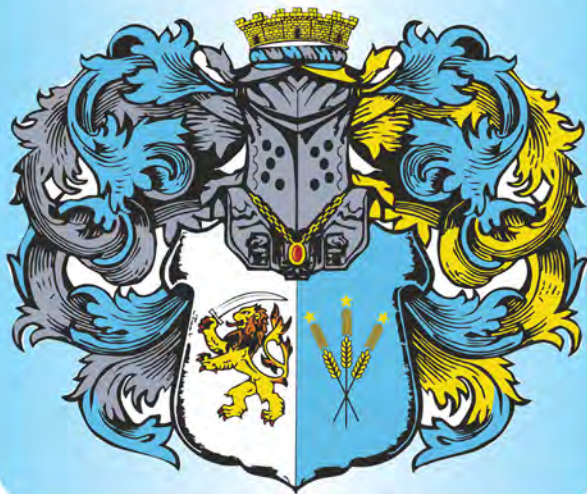
PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA
IZ OBLAKA RAŠIRILA KRILA,
OJ BUNJEVČE PROBUDI SE SADA
STAREŠINO SUBATICE GRADA.

MENE MATI UČILA PIVATI
PIVAJ SINE DA BUNJEVCI ŽIVE,
NEK NAM ŽIVI NAŠA MILA BAČKA,
TAMBURICA, PISMA BUNJEVAČKA.

NE ZOVEMO SAMO BOGATAŠE
VEĆ I DRUGE STANOVNIKE NAŠE,
JA SAM SINAK SUBATICE GRADA
NE DAM VIŠE DA MOJ NAROD STRADA.

BUNJEVAČKA SVEČANA PISMA

OSNIVANJE I FUNKCIONISANJE NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR” POMOGLI

MINISTARSTVO
KULTURE
REPUBLIKE
SRBIJE

POKRAJINSKI
SEKRETARIJAT
ZA INFORMACIJE
AUTONOMNE
POKRAJINE
VOJVODINA

Glasilo bunjevačke nacionalne manjine

Godina XXII Broj 253

Jul 2026.

Cina 50 dinara

Izlazi prve nedjelje u misecu

Izdavač:

NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI
CENTAR“ - Subatica

Osnivač izdavača:

NACIONALNI SAVIT BUNJEVAČKE
NACIONALNE MANJINE

Direktor NIU „BIC“:

Lazarela Marjanov

Nadzorni odbor:

Veljko Vojnić, Ružica Parčetić
i Tamara Babić

Glavni i odgovorni urednik

„Bunjevački novina“:

Nikola Stantić

Redakcija:

Nikola Stantić (novinar i lektor)

Ksenija Stojić (gradska hronika)

Tamara Babić (kultura)

Miroslav Vojnić Hajduk (kultura i tradicija)

Siniša Tikvicki, Bojan Mihajlović

(on-line izdanje)

Stalni saradnici:

Ana Vojnić Kortmiš, Nikola Ostrogonac,

Eva Kovač Pečkai, Tihomir Kujundžić Matković,

Ružica Parčetić, Ivan Katančić

Tehnički urednik:

Nikola Stantić

Fotografija:

Nikola Stantić

Naslovna strana:

Ris – najvažniji poslo u godini

Adresa:

Trg cara Jovana Nenada 15/2,

24000 Subatica

Telefon/fax: 024 523-505

e-mail: bic@bunjevci.net

Štampa:

Rotografika Subatica

Tiraž:

1.000

Dizajn:

Studio Trid Beograd

Distribucija:

„Press international“ - Novi Sad,
„Centrosinergija“ d.o.o. Novi Beograd

Poštivana čeljadi,

Postoje običaji koji se čuvaju zato što su lipi i zato što nam je jednostavno prijatno da ih praktikujemo, okupimo se, lipo poidemo... No, postoje i oni koji opstaju zato što bez njih jedan narod polagano počinje zaboravljati ko je bio, gubi se sjećanje na korene, na često nepravednu i tešku borbu opstanka. Ris pripada ovoj drugoj vrsti.

U vrijeme kad se žito skine sa njiva i ovrše za nekoliko sati, lako je zaboravit da je vjekovima svaki klas bio plod ljudskog rada, upornosti, al i sime i simbol nade. Prija neg što bi zrno života stiglo na astal u obliku kruva, žito je moralo bit pokošeno, povezano u snopove, složeno u krstine, sadiveno u kamare, ovršeno, samliveno i ispečeno. U svakom tom koraku bili su ljudski trud, porodično zajedništvo i vira da će Bog dat dovoljno sunca, kiše i blagoslova, a opet sačuvati od ampe, kako godina ne bi bila uzaludna.

Zato i nije čudo što su akteri ovogodišnjeg risa kazali kako je ris za njih svetinja, kako je i prilika da se vidi kako su ljudi živili od zemlje i sa zemljom, i kolika je velika uloga zemljoradnika i dalje u našem životu.

Posebnu vrednost ima činjenica da su danas nuz iskusne risare na njivi bili i oni mlađi. Dok stariji pamte kadgodajni ris u kojem su i radili, i koji put se dobro oznojili, oni mlađi moždar neće morat ručno kositi kako bi njeve porodice imale šta ist, al je važno da znaju kako se kadgod dolazilo do kruva. Narod koji zaboravi put do svojeg kruva, lako će zaboravit i put do svojih korena.

I dok se čini da praktikovanjem risa čuvamo prošlost, mi u stvari radimo sasvim suprotno - čuvamo budućnost, prinosimo uspomine, vištine i znanja. Niko ne priželjkiva da se vrati vrime u kojem će se kositi ručno, u kojem ćemo zaboravit na pomoć savrimene tehnologije u kombajnima, al, kako smo i kazli, da bi znali di idemo, moramo i zapamtiti otkaleg smo došli.

I dok god bude oni koji će u julu uzeti kosu u ruke, a onda u avgustu zafaliti Bogu za rod, biće i razloga da virujemo da se najvridnije nasliđe jednog naroda neće miriti samo onim što je zapisano u knjigama, već onim što se prinese sa čovika na čovika, sa roditelja na dite...

Strana 4-6

Strana 7

Strana 12-14

Strana 15

Strana 19-22

Strana 24

Sadržaj

4-6

Brez kruva nema ni života

7

Kad se spoje prošlost,
sadašnjost i budućnost

12-14

Uporna borba koja mora doneti
rezultate

15

Spremni za povirenu ulogu

16

Mali prsti stvaraju velika dila

17

Obilježili vridan jubilej

19-22

Zašto se priskače vatra

23

Čarolija na obali Crnog mora

24

Mali znak velike zafalnosti

List je upisan u Registar javnih glasila Agencije za privredne registre Republike Srbije pod registarskim brojem: NV000430
COBISS SR-ID 133482759

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad
659.3(=862)

Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u misecu donese „Bunjevačke novine“ pritplatite se na njih.

Godišnja pritplata je 600 dinara (sa ptt troškovima).

Platiti možete na naš tekući račun: 200-2642360101825-19 (Poštanska štedionica)

sa naznakom za pritplatu.

Godišnja pritplata za inostranstvo je 20 evra.

Posli uplate nazovite nas kako bi upisali vašu kućnu adresu: 024 523-505

RIS KO KADGOD – S VIROM U BOGA I POVIRENOM U UMIŠNOST ČOVIKA

Brez kruva nema ni života

S idejom čuvanja tradicija, al i prinošenja na generacije koje dolaze, u bunjevačkoj zajednici iz godine u godinu organizuju ris – prikaz kadgodašnjeg načina košenja žita. U današnje vrime se teško moć zamisliti da se do „zlata s njiva“ dolazilo ručno, pa je zato i važno sačuvati sićanje na generacije koje su u dobijanje kruva morale uložiti značajno više rada, pa i znoja, al su isto tako svaki komad kruva znale i te kako ciniti.

Da se običaj sačuva

Iza organizacije programa stoje Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine i Ustanova kulture „Centar za kulturu Bunjevaca“, a kako ističe **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica NSBNM, ideja je bila da se pokaže kako se ovaj poso kadgod radio, al i da se na niki način oda priznanje svim generacijama koje su taj poso radile prija nas.

– Ris smo prijašnji godina malo drugčije organizovali, a sad smo se odučili fokusirati na sam prikaz običaja, kako bi imali šta prinet na mlađe. Jer, vrime ide, godine prolaze i jednostavno smo se poplašili da za koju godinu možda neće bit ko da pokazuje mladima. Zato smo se fokusirali baš na to kako se to kadgod radilo, okupilo smo i one starije, al i onu da kažemo sridnju generaciju, kako bi obezbedili budućnost. Nuz to što smo imali generalnu probu i što smo im kazali da slobodno rade na njivi, da se ne ukoče zato što ji kogod gleda, mislim da su se sasvim solidno snašli. Najvažnije je da se ova ekipa sačuva i da svake godine bude sve bolja. Oni koji imaju veze sa zemljom to lakše prihvate, a ko dođe iz varoši, njemu

triba malo više vrimenta. Al ima vridni ljudi. Bilo je značajno i što što smo jesenas posijali staru sortu, bankut, pa nam je bilo važno i sačuvati, sad u risu, i što više zrna, kako bi te stare sorte imali i dalje. Posebno nam je iskustvo bilo s novom sortom. Uža su se kidala, potpuno je drugčije žito. Al učimo iz tog. Moram se zafaliti Mirku Babičkoviću, koji

nam je i ove godine ustupio svoju njivu, Ivici Vertu, koji je radio zemlju i posijao ovo žito, pa ćemo ga sad propuštiti kroz kombajn da se ovrše, zatim Stipanu Babičkoviću, Saneli, Stipanu Brajkovu i svima koji su dali svoj doprinos da ovaj skroman, al pravi ris bude napravljen kako treba – ističe dr Kujundžić Ostojić, pa dodaje:

– Nakon ovog triba da popu-

nimo dio upitnika koji se odnosi na zaštitu „Dužijance“ ko nematerijalnog kulturnog nasliđa. Ko plete žito, ko plete vinac, ko su risari... – sve u ovom običaju triba bit lipo opisano.

Poučeni ovim iskustvima, već se pripravlja i novi programi koji su, ko i ris, deo obilježavanja nacionalnog praznika „Dana Dužijance“.

– Tragom ovog, kako smo tili

prinet na mlade, organizovaćemo radionicu pravljenja kruva – somuna. To će bit 12. avgusta, a već dan posli tog biće i izložba. Radionica će biti na Salašu „Kovač” u Maloj Bosni. Broj mesta će biti vrlo ograničen, više od pet-šest ljudi neće moć, jer kruv triba ispec. Gledaćemo da to bude jedno lipo druženje, ovog puta, samo za žene.

Risari i risaruše pokazali umiće

Jedro žito je nagovršavalo dobar rod, vridna čeljad da će poso bit lako urađen, a i vrimenski uslovi su bili idealni – nije bilo kiše, vitra, al ni velike vrućine. I kroz divan s akterima na njivi saznajemo kako je poso prošlo, al i kaki utisci ostaju posli ovakvog – pokaznog košenja.

Ivan Dujmović, risar iz Lemeša, po prvi put se susrio s košenjom stare sorte bankut.

– Ne možem kazat da je zdravo teško, ko i prithodni godina – ima kad je bilo malo teže da se kosi, kadgod malo lakše. Zavisi to od sorte, od tog koliko je gusto sijano, koliko je žito polegnuto. Možda mi je smetalo to što je malo polegnuto, al ne možem kazat da je priteško.

I sam se bavi zemljoradnjom, a utisci su, što se roda tiče, zadovoljavajući.

– Dosta dobro je uspilo. Lipe su kiše bile i lipo se to odrazilo i na zrno. Zadovoljan sam i prošlogodišnjim i ovogodišnjom rodom, a imali smo sriće što kod nas nije leđa, i žao mi je, kad sam dolazeći u Subaticu, vidio da ima njiva koje su pritrpile značajnu štetu.

Stipan Krčelić ističe kako od risa ima i teži poslova, al i dodaje kako ne postoji ništa što je važnije od skidanja roda žita s njive.

– Za mene je ris uvijek bio svetinja. Kad pokosiš žito i kad se ono ovrše, familija je imala kruva za cilu godinu, a ako nisi imo žita, nisi imo ni kruva. Onda si gladovo, nisi imo ni zadovoljstvo ni volju ni za šta. Kruv je najvažniji,

to je rana koja nikad ne dosadi. Ipak, žao mi je što se odnos prema kruvu prominio, ne možem svatit kad vidim da se baca. U moje vrime, kad bi komegod ispo komad kruva, on bi se digo, oduvala bi se možda trunka prašine, potom bi se kruv poljubio i poio.

Kad se ris završi, poso oko skladištenja zrna tek pridstoji. Pokošeno žito je tek početak posla koji traje, a koji se triba što prija završit.

– Kad se žito pokosi, slideći korak je da se ono sadije u krs-tine. Potom se vozilo na seljačkim kolima s konjima na salaš, i žito se slaže u kamare. Bile su to velike kamare i to je moro radit kogod ko to zna. Jer, moralo se slagat tako da se vlat sačuva od kiše. Nije svako imo vršalicu, čekalo se i po misec dana da stigne ta mašina, pa da se žito ovrše, odnosno da se izdvoji zrno. Kad se ovrše, žito se sipalo džakove, bio je to poso za mobu, komšije, rodbinu, pa bi se onda ponovo slagalo na kola i vuklo, a na kraju i dizalo na tavan – pripovida Dino Romić, pa nastavlja:

– Na kraju bi uslidile proslave – dužijance. Kuvo se bogat ručak, svi bi bili veseli, polivali bi se i vodom kad je vruće, a kako je u svakom šoru bilo ljudi koji su bili višti u svirki, bilo je često i muzike.

Posla za žene bilo je i te kako, ne samo oko pripreme, neg i na njivi – one su rukovetale, odnosno sakupljale pokošeno žito.

– Malo je drugčije, malo je teže bilo da se radi. Dosta dugačko

žito i malo je teže bilo rukovetat s njim. Ali smo uspili. Naučila sam ovo radit od moji roditelja, i majke i dide. Često sam išla s njima dosta na njivu. Bila sam često u Banatu kod mojeg teče i tetke, tako da sam tamo dosta radila, tako da znam puno o risu – ističe Roza Kopilović.

Da mišljenje kako žene iz varoši nisu vične poslovima na njivi baš i ne stoji, potvrđiva i primer Marice Milašin.

– To je skroz naopako mišljenje. Udala sam se iz centra varoši i očla na selo. Živila sam tamo i naučila tušta stvari koje nisam znala. Dosta sam naučila i od moje pokojne majke. Sve se moć naučit ako čovik oće, pa još i ako voli. Što se mene tiče, baš volim ova dešavanja. Volim ovo što se

radi. I ne samo da pokažemo mladima kako se radilo, neg da im pokažemo kako baš i nije lako doć do komada kruva. Za svako parče triba prolit tušta znoja, a oni koji se bave zemljom zato i zasluživaje pofale – oni nas sve rane.

Marija Bošnjak se i ove godine starala oko pripremanja domaćeg kruva, al i ručka koji je poslužio da se risari i risaruše okrepe.

– Imamo mi svi i kući šta ist, bude i domaće divenice, kruva, al na njivi je to sve nekako drugčije. Sam ambijent je stogod posebno, pa još i frišak vazduh. Naravno, kada ljudi rade težak poso, onda triba i malo jače rane – slanine, divenice, kiselne – i pravog domaćeg kruva. Od tog nije bilo ničeg boljeg. Ručalo se na

njivi, a užnalo obično na salašu, kad je poso gotov. Onda bi risarska banda išla izvesti gazdu da je poso obavljen, ali i pridat izvištaj o količini i kvalitetu roda. Uglavnom se kuvala svečana užna, najčešće paprikaš el čorba, kadgod i pečenje. Zavisu kako je domaćin mogo, al je uvijek to bila jača rana za sve koji su radili.

Na mlađima svit ostaje

Ohrabrujuće je bilo i to što je med onima koji su radili ris bilo i oni čije vrime tek dolazi. **Martina Marton** je nuz ovakve običaje praktično odrasla.

– Prvo, kad sam dolazila na ris nosila sam vodu. Posli sam malo bacala uža, pošto sam bila mala, imala sam šest-sedam godina. Naravno, roditelji mi nisu dali da idem pored kose, jer su mislili da ću se posić. Tako da sam za početak radila samo to. Evo, fala Bogu, već dvi godine, kako sam porasla, postala sam i risaruša, pa možem malo pripomoć. Ovo je za mene jedan od jako lipi običaja koje mi, Bunjevci, održavamo. Ima nas malo, al danas imamo mnogo dice koja dolaze i nadamo se da će ji bit još više. Mislim da su dosta dobro naučili danas gledajući i malo pomažući – objašnjava Martina, pa dodaje:

– Za mene „Dužijanca“ pridstavlja način da se bolje poveže-

mo s našim prcima, da vidimo kako su oni radili, a mi danas pokušavamo da to radimo, makar zbog snimanja, da bismo mogli budućim generacijama prinet znanje. Mi nećemo dovik živit, al zato snimci ostaju.

Med dicom koja su bila od velike pomoći, da se donese voda, bacaje uža, al i pokupi žito koje je ostalo na zemlji bili su i gosti iz KUDŽ „Bratstvo“. O njevoj ulo-

pripovida nam **Jovan Kovačević**.

– Bilo mi je zanimljivo da vidim kako su ljudi kadgod dolazili do kruva i koliko se pažnje posvećivalo prikupljanju svakog zrna. Baš su se trudili da se ništa ne baci, da ne ostane puno zrna na poljima. Imo sam i svoj zadatak, baco sam uža kojima su se vezali snopovi s pokošenim žitom, a kasnije sam, zajedno s drugarima, sakupljao žito koje je ostalo na zemlji.

Vinac – od risa do risa

Kad je poso bio svršen **Mirko Kolar**, bandaš, najvišiji med risarima, oplo je vinac od žita, povo svoju bandu na salaš, di je domaćinu, **Mirku Babičkoviću** podno izvištaj o urađenom poslu, al i pridovinac koji će od risa do risa na svoj način podsicat na jedan ciklus, na vrime koje zrno prođe od polaganja u zemlju do donošenja roda, pa i na jedan životni ciklus kojem niko ne mož izmaknit.

Mirko Kolar podsica da je učestvovanje u risu bio način da i oni,

koji možda nisu imali zemlju, mogu doć do žita, odnosno do kruva. Nije bilo lako kosit, ali nije baš jednostavno bilo stignit ni do prilike da se kosi.

– Jeste, risarska banda koju je vodio bandaš se starala o poslu na njivi. No, često poso nije bio samo na njivi – dešavalo se da u pogodbu posla upadne i da se uredi domaćinu salaš, umaže blatom, ukreči, pa tek onda stigne i pravo da se radi ris. Kadgod se radilo – na osmi dio. Znači, osmi dio od onog što se pokosi pripado je bandašu i njegovoj bandi. Koliko je bilo parova u risarskoj bandi, zavisilo je od tog koliko je domaćin imo zemlje. Nekad su bila tri para risara, nekad pet, a kod veliki gazda bilo je sedam, osam parova. Bilo je i žena koje su pripravljalje ručak, užnu i večeru, a oni koji su radili su gotovo živili na njivi – samo je večera bila kući. Na njivu si izlazio s pogledom u nebo i molbom da posluži vrime, a kad bi sunce izašlo, risari su već bili na njivi i nisu odlazili dok sunce nije zašlo. I bio je to najvažniji poso u cijeloj godini, jer, kad ima kruva, ima i života.

Nećemo o godinama, al ćemo kazat da naš sagovornik ima iskustva u ručnom košenju žita.

– Ko mlađi sam dvi godine išo ko risar kosit, a radio sam i kod mašine vršalice. Med radnicima je bio i jedan koji je bio zadužen za mirenje – a jedan mereš je, koliko se sićam, bio 500 kilograma. I kad se izmiri devet ili deset mereša, onda se to dili izmed gazde, bandaša i oni koji rade na vršalici.

Kad bi pali poslednji otkosi, a pogotovo kad bi i poslednje zrno snjive bilo smišteno na sigurno, vridna čeljad su mogla odahit – zafalit Bogu na pomoći i proslavit dužijancu, da se oduže i Bogu na podrški, al svima onima koji su svojim radom pomogli da se obezbedi kruv, da se obezbedi još jedna dobra godina...

N. S.

PRVI PUT – U AKCIJI

Med onima koji su se prihvatili košenja bili su i članovi Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine – **Tihomir Vrbanić** i **Slavica Saulić**. I do sad su učestvovali u organizaciji risa, al sada su vidili i drugu stranu posla.

– Ove godine smo odlučili prvi put učestvovat i na ovaj način, da i mi, koji smo još malo mlađi, naučimo štogod od naših stari i da pokažemo narednim generacijama kako se to radilo. Danas nas je vrime, fala Bogu, poslužilo, nije zdravo vruće. A i

žito je dobro rodilo, ima ga, fala Bogu, a kako će biti dalje vidićemo. Nisam imo prilike kosit žito ranije, imam iskustva sa košenjem trave, al ovo je sasvim drugčije – pripovida risar, a njegova risaruša dodaje:

– Bilo je ovo jako lipo iskustvo. Ovo nam je prvi put da smo baš pravo radili, i kako lipo izgleda kad se vidi kako se radi, još je lipše sad, kad smo uzeli učešće. Dobro je što je sve zabiluženo i što se sve čuva i za generacije koje dolaze.

I U BUNJEVAČKOJ ZAJEDNICI OBILUŽEN JE „DAN MATERNJEG JEZIKA“

Kad se spoje prošlost, sadašnjost i budućnost

I u bunjevačkoj zajednici je obiluzen „Dan maternjeg jezika“ – dan kad se poseban akcenat meće na važnost maternjeg jezika, i dan kad se svidochi i prošlosti, pa i promišlja o budućnosti bunjevačkog jezika, ko i cile zajednice. Program tim povodom organizovo je Bunjevački edukativni i istraživački centar „Ambrozije Šarčević“, u čitaonici Varoške biblioteke, a nosio je naziv „Bunjevački pravopis kroz vikove“. Bila je to zanimljiva prilika da se na jednom mistu susritnu prošlost, sadašnjost i budućnost.

Kako ističe **dr Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, maternji bunjevački jezik ima jedan izuzetno dugačak put.

– Mi smo kroz izložbu koju smo ode napravili i upravo to želili pokazati, put od bosančice kojom smo pisali u svojoj prado-movini, do razvoja književnosti, pismenosti, minjanja bosančice u latinicu koja je danas naše službeno pismo, do brojni knjiga koje smo izdavali, na kojima smo radili, dok bunjevački jezik konačno nije posto standardizovan, a potom i službeni. Konačno, imamo svoje misto i u Varoškoj biblioteci di svi oni koje zanima beletristika el istorija, el štogod drugo, mogu koristiti ta izdanja. I sve ono što bude digitalizovano na sajtu biblioteke, biće vidljivo i na sajtu „Virtualnog muzeja Bunjevaca“ – divani dr Kujundžić Ostojić, pa nastavlja:

– Danas smo se tili zafaliti svoji dicit koji su vridno učila i radila, učestvovala na takmičenjima u

deklamovanju, al koja su, prija svega, nosioci našeg maternjeg jezika i naša budućnost. Takođe smo se zafalili i svim pridavačima, a pozivamo još jedared svu dicit koja žele učiti bunjevački da nam se pridruže u narednoj školskoj godini.

Kako je i kazano, bunjevački jezik je dobio svoj UDK broj, rič je o univerzalnoj oznaki, a taki korak, divani tako i Maša Mladenović iz Varoške biblioteke, značajan je za bunjevačku zajednicu.

– Rič je o brojevima univerzalne decimalne klasifikacije koji su zastupljeni u cilom svitu – tako da bilo kod u svitu sad mogu pronaći knjige na bunjevačkom jeziku. Oformljene su dvi police, jedna na Dičijem, a druga na Pozajmnom odiljenju. Tamo se nalazi beletristika, a sva stručna literatura koja je napisana na bunjevačkom nalazi se zajedno sa svim ostalim knjigama. Postoji bunjevačka literatura i na Zavi-

čajnom odiljenju, tamo je i štampa koja je skenirana i koja će uskoro biti na internetu, kako bi svi imali pristup. Mogu se čitati listovi poput „Nevena“ i to će biti na sajtu Digitalna biblioteka Subatica. Imamo dosta upita, pogotovo od strane istraživača – a dobro je što se pokaziva naše uvjerenje da knjiga, u papirnom izdanju, neće nikad izaći iz mode.

Vesna Biljanski koja pridaje bunjevački u Osnovnoj školi „Matko Vuković“ u Subatici naglasila je kako je svaka prilika da se koristi i niguje maternji jezik dragocina.

– I kad se školska godina završi koristimo priliku dovesti dicit nek vide kako uvijek i svaki dan, i kod kuće, al i na svim drugim mistima, na salašu kod majke i dide, u varoši, pogotovo u školi, tribamo nigovat našu tradiciju i običaje i na kraju naš – bunjevački jezik. Lipo je bilo viditi dicit na ovakim programima – jel na dicit sve ostaje. Utićemo na dicit,

dajemo im podršku i primerom pokazivamo da svoj maternji jezik niguju, a u školama se upravo i niguju te različitosti. Na primer, u našoj školi imamo tušta različiti nacionalnosti i dica se zaista ne tribaje osištati loše – naš zadatak je da im tu pomognemo.

Med dicom koja su pokazala svoje umiče u deklamovanju bila je i Milica Orčić, koja je kazala kako bunjevački često koristi.

– Uglavnom bunjevački divanim kod kuće, imamo priliku koristiti ga i u školi, na časovima bunjevačkog, al znam bunjevački divaniti i s drugarima. Uživam posebno u pismicama, a tu mi baš dosta pomaže to što bunjevački koristim tokom svakog dana, a ne samo za deklamovanje.

Program obiluzavanja Dana maternjeg jezika izno je Bunjevački edukativni i istraživački centar „Ambrozije Šarčević“ koji je obiluzio svoj jubilej – deset godina postojanja.

N. S.

SUBATICA NA BUNJEVAČKOM – HRONIKA ZA JUN

Godine prolaze, sićanje blidi, al tuga ostaje

Polaganjom vinaca na spomenik žrtvama Holokausta i komemorativnim skupom u Sinagogi u utorak, 16. juna, obilježena je 82. godišnjica deportacije subatički Jevreja u tranzitne logore, a potom u Aušvic i druge koncentracione logore širom Evrope.

Jevrejska zajednica nikad se nije oporavila od ovi događaja, istako je uoči komemoracije **Robert Sabadoš**, pridsidnik Saveza jevrejski opština:

– **Zajednica je mala u odnosu na pridratno stanje, iz logora se vratilo otprilike oko 1.000 ljudi, polovina, odnosno oko 500 nji je očlo za Izrael i današnje stanje nam je oko 250 članova. Dakle, mi više nismo zajednica koja po brojnosti znači štogod u odnosu na 100 hiljada stanovnika ove varoši, međutim, mi smo dio zajednice isto tako ko što je i 4.000 Jevreja bilo dio šire varoške populacije i imamo osičaj pripadnosti Varoši Subatici.**

Klara Jurić, rođena **Klauber**, u nepoznato je krenila sa samo šest godina. Već sedmi rođendan dočekala je u logoru na severu Nemačke:

– **Prvo smo bili u Austriji u blizini jednog imanja, a posli su nas povelu u Nemačku. Bila sam u Bergen-Belsenu, to je sever Nemačke, al taj logor je bio pokazni. Zato sam ko dite priživila. Jel inače se nijedno dite iz logora nemačkog nije vratilo. Svoj sedmi rođendan dočekala sam tamo, bila sam obučena u jedan mantilić, to je sve što smo imali. Mnogi su virovali da se bliži kraj rata, al do tog nije došlo. Posli su nas Nemci sa severa odvucli prema jugu i tako smo mi stigli u Slovačku i tamo smo dočekali oslobođenje 9. maja.**

Kako je ovim povodom istako vrhovni rabin Srbije **Isak Asijel**, sićanja blide kako vrime protiče, te je neophodno čuvat ji ovakim događajima:

– **Kako vrime protiče sve više rupa ima u sićanju, tako da je potribno obilježavat ove tužne događaje da bismo znali prvo zašto se to desilo, ko su bile žrtve i da bismo mogli u budućnosti zaobać te situacije, da se ne ponove. Sloboda se zaista teško stiće, al se zdravo lako gubi.**

U ime Varoši Subatice i gradonačelnika **Stevana Bakića** skupu u Sinagogi obratio se pomoćnik gradonačelnika **Srđan Samardžić**:

– **Sićamo se muškaraca, žena i dice kojima je oduzeto pravo na život samo zato što su bili Jevreji, al i svi drugi koji su postali žrtve nacističke ideologije mržnje. Stojeć prid uspominom na njevo stradanje, ne divanimo samo o prošlosti. Divanimo o čoviku, o dobru i zlu, o granicama ljudske surovosti, pokušaju da se čitav jedan narod izbriše s lica zemlje, al i o snagi sićanja koje nas obaveziva da ostanemo dostojni oni koji više nisu med nama. Na ovim prostorima ko što znate teške progoni i stradanja pored Jevreja pritrpili su i Srbi i Romi, ko i mnogi drugi koji su bili izloženi nasilju i represiji tokom Drugog svitskog rata. Za srpski narod sićanje na holokaust nosi posebnu težinu. U tragičnim godinama Drugog svitskog rata Srbi i Jevreji dilili su ne samo sudbinu progonjeni, često i sudbinu zajedničkog stradanja.**

Na organizovanom komemorativnom skupu prisutnima se obratio i pridsidnik Skupštine varoši Subatice **Daniel Đivanović**:

– **To su bili Subatićani, naše komšije, naši sugrađani, članovi naše zajednice čija odsustva osićamo i danas. Osim čuvanja uspomine na nji, naša je obaveza da se brinemo o svim onim vridnostima koje su svojim radom, znanjom i talentom utkali u razvoj naše varoši. Subatica je oduvik bila misto susrita različiti naroda, kultura i vira. Upravo**

u toj raznolikosti i u međusobnom poštivanju leži jedna od najveći snaga i vridnosti naše varoši. Ko funkcioner, al i lično, radim na tom da te vridnosti i ubuduće ostanu sastavni i određujuć dio života naše zajednice. Virujem da je svako dostignuće i dilo koje nadživi svoje vrime, brez obzira na to ko ga je stvorio, dio zajedničkog nasliđa koje smo dužni čuvat.

Komemoraciji koju tradicionalno organizuju Jevrejska opština Subatica i Varoš Subatica prisustvovali su pridstavnici AP Vojvodine, lokalne samouprave, jevrejski opština, vlade Mađarske, pridstavnici konzulata, nacionalni savita i brojni organizacija i udruženja. Skupu u Sinagogi u ime Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine prisustvovala je pridsidnica Savita **dr Suzana Kujundžić Ostojić**.

Obnovljen Dom kulture u Šupljaku

Zaminica gradonačelnika Subatice **Čila Goli** sastala se s ministrom za brigu o selu **Milanom Krkobabićom** u sridu, 17. juna, ispid Doma kulture u Misnoj zajednici „Šupljak” koji je obnovljen sridstvima Ministarstva za brigu o selu, i lokalne samouprave u iznosu od oko osam miliona dinara.

Kako je zaminica gradonačelnika istakla ovom prilikom, lokalna samouprava radi na tom da se sve misne zajednice ravnomirno razvijaje:

– **Kontinuirano radimo na projektima i dobijanju građevinski dozvola što se tiče infrastrukturni i obrazovni projekata. Uspišno konkuriramo na državnim i pokrajinskim konkursima. Izuzetno smo ponosni na ovaj projekat, ne samo zbog ozbiljnog iznosa koji smo dobili od Ministarstva već i zbog činjenice da je ovaj objekat od posebnog značaja za ovu zajednicu. Ne radi se o zaštićenom objektu, al s obzirom na to da je Arpad Kostolanji, rođeni brat čuvenog pisnika Dežea Kostolanjija, u ovoj zgradi radio ko seoski doktor, a sam Deže Kostolanji je izlazio nekoliko puta u positu nama, mađarskoj zajednici, ova zgrada je izuzetno važna, ko i kulturno nasliđe koje ona štiti i čuva za buduće generacije.**

Do sad su obnovljena i metnuta u funkciju oko 44 seoska doma, naglasio je ministar **Krkobabić** i nastavio divanit na temu novi konkursa:

– **Za nov konkurs izdvojili smo 100 miliona dinara, mogu se prijaviti sve lokalne samouprave odnosno sela. Ode se radi o selima, da mištani sami iniciraje, da seoski dom dovedemo u funkciju. Naša vridnost investicije za ovaj Dom je oko 6 miliona i 700 hiljada dinara, Lokalna samouprava je dala digod oko 700 hiljada dinara. Po meni to su vrlo korisno utrošena sridstva. Nema sela brez škole, brez ambulante, brez doma kulture, da ljudi mogu da se susritnu, da se okupe. To je pokušaj da omogućimo da sela žive. Naravno, posli ćemo divaniti i na temu drugi problema mištana sela, otvoreno i oni će da kažu šta je ono što nji tišti.**

Ministar je najavio još dva konkursa. Jedan traje do 1. jula, a odnosi se na „Miholjske susrite sela”, tradicionalnu manifestaciju. Novitet je i konkurs naminjen dobrovoljnim vatrogasnim društvima.

Kako je kazo pridsidnik Misne zajednice Šupljak **Tibor Aladić**, obnovljeni Dom kulture mištanima tušta znači:

– **Smatrali smo da ne smimo ostavit da ovaj objekat propadne, al kako je vrime prolazilo, tako je sve više bio devastiran, da doktor tu više nije mogo radit. Onda smo primistili ambulantu kod misne za-**

jednice. Konkursirali smo na različitim konkursima i uspili dobit sridstva da obnovimo ovaj objekat. Trenutno je koriste civilne organizacije, penzioneri, dica..

Osim pomenuti novina ministar je najavio i uvođenje mobilni zdravstveni ekipa koje će na osnovu unaprid utvrđenog rasporeda, u savrimeno opremljenim vozilima obalazit naselja pružajući osnovnu primarnu zdravstvenu zaštitu.

Subatica dobitnik „Family Welcome” sertifikata

Turistički radnici iz Osijeka bili su u studijskoj positi koja se realizuje u okviru Interreg prikograničnog projekta Srbija-Hrvatska „Majestic Zoo's”, Ergeli Kelebija. U sklopu posite objavljeni su rezultati ovog projekta s posebnim akcentom na razvoj i promociju Family Welcome koncepta naminenog unapridjenju turističke ponude za porodice s dicom.

Ovom prilikom pridstavljeni su i objekti koji su nakon sprovedene obuke i sertifikacije stekli pravo na korišćenje Family Welcome sertifikata, ko i novi zajednički turistički aranžmani kreirani u saradnji partnera iz Osijeka i Subatice koji povezivaje najatraktivnije sadržaje dvi destinacije i pridstavljaju konkretan rezultat prikogranične saradnje usmirene ka jačanju turističke ponude i povećanju broja posetilaca.

Kako je istakla direktorica Turističke organizacije Subatice **Božidarka Golubović**, veliko zadovoljstvo je bit na Ergeli, koja je dobitnik ovog sertifikata: „Family Welcome” je razvojni koncept Evropske Unije, odnosno koncept po evropskim standardima koji nudi priporuke i standarde za sve turističke subjekte koji žele i koji se bave porodičnim turizmom.

– Ekskluzivno da najavimo, od 1. jula pored Ergele Kelebije dobitnici ovog sertifikata su prija svega Varoš Subatica ko turistička destinacija prva u Srbiji koja nosi sertifikat ko idealne destinacije za razvoj porodičnog turizma, potom tu su turističke atrakcije Zoo vrt, a od turistički događaja koji su sertifikovani tu su Dan varoši, Subatički polumaraton, Berbanski dani, Prvomajski uranak, a kad divanimo o smištajima koji su sertifikovani tu su Vila Majur, Avlija kod Josipe, Navigator Palić i Hotel Prezident. Time smo sertifikovali 11 subjekata na teritoriji Varoši Subatice, uključujući i destinaciju Varoš Subaticu, i po tome smo pioniri u našoj zemlji.

O tom šta je Zoo vrt Osijek putom ovog projekta obezbedio, divanio je rukovodilac Zoo-vrta Osijek, **Nikica Jukić**:

– Zoološki vrt Osijek je u okviru ovog projekta napravio jedno veliko da tako kažem „slavonsko dvorište”, sa prostorom za domaće životinje di smo metnili konje, magarce, svinje, krave, patke i guske, sve ono što, nažalost, sve manje i manje možmo vidit u našim selima. To je i bio cilj, da pokažemo dicitu domaće, naše autohtone životinje koje sve manje možemo vidit u selima. Isto tako smo napravili i diči-je igralište koje je radeno posebno za dicitu sa poteškoćama u razvoju.

Kako je objasnila direktorica Zoo-vrta Palić **Sonja Mandić**, u Paličkom vrtu izuzetno su zadovoljni prvim rezultatima ovog projekta:

– Zoološki vrtovi su polagano završili svoje obaveze u ovom projektu, nuz pomoć kojeg smo uspili izgradit nikoliko objekata u oba Zoološka vrta. U našem Zoo vrtu na Paliću prija nikoliko meseci sertifikovano je novo diči-je sigralište koje je zaslužno „poslalo u penziju” staro pedesetogodišnje sigralište u centralnom dila Zoo vrta. Isto tako pojačali smo obrazovni kapacitet i otvorili i opremili učionicu na otvorenom, a ovi dana oprema se za životinje i nov objekat, zapravo jedan manji kompleks koji se sastoji od tri objekata koji smo nazvali „Baby zoo”. U ovom objektu u jednom dila biće smišteni mali pri-

mati, manji sisari, egzotične vrste životinja. Oni će imat i svoje unutrašnje objekte pa će životnje tokom zimskog perioda positioci moći vidit priko cakla. Takođe u drugom objektu biće smišten jedan dio zbirke Ara papagaja, a u velikoj volijeri konačno ćemo dobit jedan prostor kaki zasluživaje veći primati. Objekat je interaktivnog tipa u smislu da dvorište izmed ta tri objekta koje je zatvoreno mož primit različite mladunce životinja, otuda i ovaj naziv, a isto tako i životinje sa kojima positioci u prisustvu naši timaritelja mogu ostvarit interakciju. To su pona, magarci, kozice, zečevi, al i male alpake i lame u zavisanosti od vrste mladunaca koje mi u tom trenutku imamo u našem Zoo vrtu.

Ukupna vridnost pomenutog projekta iznosi milion i po evra, a prema planu realizacija će trajat do februara naredne godine.

Dodiljena priznanja „Dr Ferenc Bodrogyari”

U Velikoj vićnici Varoške kuće, u ponediljak, 22. juna, dodiljena su priznanja „Dr Ferenc Bodrogyari” ovogodišnjim dobitnicima, **Tari Glončak Karapandžić**, pedagogu klavira, **Noemi Kučera**, nastavniku gitare, i **Andrei Homonaji-Salai**, bibliotekaru.

Priznanje „Dr Ferenc Bodrogyari” dodiljiva se tradicionalno istaknutim kulturnim, stvaraoacima, ne starijim od 40 godina u oblasti književnosti, nauke, likovne, muzičke, pozorišne i filmske umitnosti, koji su svojim dilima i činjenjima doprineli razvoju kulturnog života varoši, el dali doprinos u oblasti kulture u zemlji i inostranstvu, pri čemu se uzimaje u obzir zapažena ostvarenja u prithodnoj kalendarskoj godini.

Da priznanje uruci dobitnicima, čast je imo **Daniel Đivanović**, prid- sidnik Skupštine varoši Subatice:

– Dr Ferenc Bodrogyari je ko filozof, univerzitetski profesor i pisac, ostavio neizbrisiv trag u duhovnom i kulturnom životu naše varoši, al i šireg regiona. Iako je njegov životni put bio tragično kratak, uticaj njegovog stvaralaštva i danas se snažno osića. Njegova ličnost, naučna radoznalost, stvaralačka snaga i posvećenost zajednici pridstavljaje nasliđe koje ga je učinilo dostojnim da ovo ugledno priznanje nosi upravo njegovo ime. Ko što je poznato prva nagrada „Šaman”, ustanovljena ko podrška mladim stvaraoacima, dodiljena je upravo Ferencu Bodrogyariju. Nakon njegove smrti ovo priznanje je dobilo njegovo ime, koje je na taj način neraskidivo povezano sa svim vridnostima koje ova nagrada simbolizuje: izvrsnošću, stvaralačkim duhom, poštivanjom znanja i služenjom zajednici.

Uoči dodile priznanja svoj rad i stvaralaštvo pridstavila je Tara Glončak Karapandžić, pedagog klavira:

– Bavim se pedagogijom i pijanizmom evo jedan određen broj godina. Zdravo uživam u radu sa dicom i u prilici da se bavim muzikom. Mislim da je u današenje vrime teško uvik pripoznat prave vridnosti i kad kogod doživi taj momenat da je to kogod primetio i pripozno, to je svakako jedan podsticaj da i dalje radi i prinosi sve ono što mož mladim naraštajima.

Veliku zafalnost na priznanju dosadašnjeg rada i truda u obliku ove nagrade ima i **Noemi Kučera**, nastavnica gitare:

– Trenutno radim u Muzičkoj škuli ko profesorica gitare. Velika mi je čast da možem dobit od svoje varoši za svoju umitnost i svoj rad jednu ovaku nagradu.

Andrea Homonaji-Salai, bibliotekar, takođe ističe da je velika čast biti u cilij ovoj pripovetki:

– Ova nagrada meni posebno znači, jel je moja majka poznavala

gospodina Bodrogrvarija i uvijek je pripovidala u superlativu o njemu, i što se tiče njegovog profesionalnog života i što se tiče njegove humanosti.

Dodilu priznanja „Dr Ferenc Bodrogrvari” upotunili su pridstavnici Muzičke škole koji su izveli prigodan muzički program.

Svitski dan secesije Subatica obilježila bogatim programom

Svitski dan secesije obilježen je od 10. do 12. juna nizom programa održani na više lokacija. Bogat program otvorila je Konferencija pod nazivom „Lipota u svakodnevici – žene, umitnost i pogled na život u doba secesije” koja je pripravljena u Varoškoj kući da bi se program nastavio u Varoškom muzeju istog dana.

Kako je istakla **Čila Goli**, zaminica gradonačelnika, uoči organizovani dešavanja, Subatica slavi Svitski dan secesije, štogod po čemu je naša varoš pripoznata:

– Subatica je postala član Evropske mreže varoši secesije 2013. godine, znači nije ovo prvi događaj koji se organizuje u našoj varoši vezano za temu secesije i vrlo sam zafalna što su naše ustanove kulture, fondacije i organizacije u varoši prihvatile poziv Lokalne samouprave da zajedno izradimo jedan program koji sadrži elemente zanimljive svim generacijama.

Veliku čast da u programu učestvuje imao je i Varoški muzej, istakla je direktorica ove ustanove kulture **dr Olga Kovačev Ninkov**:

– Svitski dan secesije proslavljamo i ove godine. Naš Varoški muzej je od 2013. godine uključen u sve ove manifestacije i drago mi je što je tako i ove godine.

Ovim povodom u Sinagogi je bio upriličen koncert pod nazivom „Kad se oglase lovačke horne”, a ulaz je bio bresplatan za sve građane, dodala je **Hajnalka Ileš**, pridstavnica Fondacije „Subatička sinagoga”:

– Fondacija već više godina unatrag organizuje kako dešavanje, dal je to koncert, pridavanje el štogod drugo za Svitski dan secesije. Unatrag ovi godina smo imali priliku vidit koliko je veliko interesovanje za ovaj dan i velika nam je čast što smo i ove godine dio ove zajedničke varoške pripovitke.

Organizovanom programu u varoši, pored pomenuti ustanova kulture, priključile su se i Varoška biblioteka i Savrimena Galerija Subatica.

Oldtajmeri na nekoliko lokacija

Od petka 5. juna do 7. juna, u varoši je održan XV Međunarodni oldtajmer susrit. Kako je kazo pridssidnik Međunarodnog oldtajmer kluba **Filip Bjelica**, zainteresovani građani imali su priliku uživati u smotri automobila koji su pristigli iz nekoliko zemalja:

– Ovaj susrit je okupio digod oko 80 oldtajmera, odnosno deset država smo uspjeli okupiti u Subatici, sa oko 140 učesnika. To su vozila iz Nemačke, Austrije, Slovenije, Hrvatske, Mađarske, Bosne i Hercegovine, Rumunije, Crne Gore, Makedonije i Srbije. Ovim smo ispunili jedan lip normativ. Najviše vozila je iz Rumunije i Hrvatske.

Kako je dodala **Ivana Baić**, podpridssidnik Međunarodnog oldtajmer kluba Subatica, za dicu je i ove godine bio organizovan Likovni konkurs, 5. put, ovoga puta na temu „Stari automobil”:

– Likovni konkurs, peti po redu organizovan je za dicu od dvi do četirnajst godina, i učestvovalo je čak 500 mališana. Crteži su pristigli iz Subatice, Rumunije, Hrvatske, Mađarske.

Program je počeo izložbom na Paliću i na Prozivki dok su se poslidnjeg dana manifestacije oldtajmeri mogli viditi na Trgu kod Plave fontane.

Doktori upozoravaju da ne postoje bezbedni duvanski i nikotinski proizvodi

Svitski dan brez duvana koji se obilježava 31. maja podsića na značaj zaštite mladi ljudi i zajednica od zavisnosti od nikotina. Moto ovogodišnje kampanje je „Razotkrivanje privlačnosti – smanjenje upotrebe duvanski i nikotinski proizvoda”. Kako ističu iz Odiljenja za promociju zdravlja Zavoda za javno zdravlje Subatica, duvanska i nikotinska industrija troše milijarde dolara godišnje na marketing i pažljivo osmišljava nove proizvode i obmanjujuće taktike kako bi privukle novu generaciju korisnika. Ciljaje na mlade i promovisu im svoje proizvode koji su i napravljani da bi bili privlačniji mladima. Marketinški sadržaj koji promovise elektronske cigarete, nikotinske kesice i zagrivane duvanske proizvode plasira se priko društveni medija i na popularnim događajima koji su naminijeni mladima. U svitu puši 1,3 milijarde ljudi, a godišnje 7 miliona ljudi umre zbog posledica pušenja. Procine kažu da duvan ubije polovinu svoji korisnika i svake 4 sekunde oduzme jedan ljudski život.

Doktori upozoravaju da ne postoje bezbedni duvanski i nikotinski proizvodi, bezbedan način i nivo korišćenja, ko ni bezbedan nivo izloženosti dimu el aerosolu ovi proizvoda. Povodom obilježavanja Svitskog dana brez duvana Zavod za javno zdravlje Subatica, Dom zdravlja Subatica i Crveni križ Subatica, nuz podršku Apotekarske ustanove Subatica i Osnovne škole „Sečenji Istvan” organizovali su bazar zdravlja u Misnoj zajednici Aleksandrovo koji je bio posvećen prevenciji pušenja i pružanju podrške za odvikavanje od pušenja, ko i edukativne radionice u Osnovnoj škuli „Sečenji Istvan” na temu „Novi duvanski i nikotinski proizvodi – e-cigarete, snus i nikotinske vrećice” za učenike šesti razreda.

Subatica bila domaćin „Plazma Sportski sigara mladi – Dana sporta”

U utorak, 2. juna, na Trgu Republike ispid Varoške kuće održana je amaterska sportsko-edukativna manifestacija za dicu i mlade u regionu „Plazma Sportske sigre mladi – Dan sporta”, koja je okupila veliki broj dice i mladi iz naše varoši. Manifestaciju su organizovali Plazma Sportske sigre mladi nuz tehničku podršku Sportskog saveza varoši Subatice i nuz pomoć varoši Subatica, a pod pokroviteljstvom Međunarodnog olimpijskog komiteta i UEFA-e.

Miodrag Gogić, izvršni direktor „Plazma Sportski sigara mladi” Srbije, bio je oduševljen brojom dice koja učestvuju u nekoliko sportski disciplina na Trgu:

– Na naše veliko zadovoljstvo došli smo i u Subaticu. Izuzetno mi je drago što vidim da se dica u velikom broju okupljaje na ovom prilipom trgu. Želim se zafalit Lokalnoj samoupravi koja je pripoznala značaj „Plazma sportski sigara mladi” ko najveće manifestacije amaterskog sporta. Subatica prvi put učestvuje u „Plazma Sportskim sigrama mladi”.

Sportski savez varoši Subatice rado je pristo na to da pruži podršku ovim sigrama, kazo je **Dejan Vuković**, sekretar Sportskog saveza Subatice:

– Ovo je zaista jedna lipa sportska manifestacija koja okuplja veliki broj dice prija svega pridškulskog uzrasta, a ideja je da se dica bave sportom. Ko što svi znamo sport je zdravo važan, a ovo je jedna zdravo lipa promocija sporta. Imamo čak devet sportski grana, tenis, mali fudbal, basket, izmed dvi vatre, trke na 60 metara... Znači stvarno jedan bogat program, i prija svega jedno lipo druženje kroz sport.

Pobidnici svi disciplina izborili su plasman na dalji rang takmičenja.

Otvorena još jedna kupališna sezona na bazenima u Dudovoj šumi

U subatu, 13. juna, na bazenima „Dudova šuma“ otvorena još jedna kupališna sezona. U varoškom budžetu obezbeđeno je 208 miliona dinara za funkcionisanje Javnog komunalnog preduzeća „Stadion“, istako je ovom prilikom **Robert Tot**, član Varškog vića zadužen za oblast komunalni dilatnosti i razvoja:

– Ovo javno komunalno preduzeće posiduje sedam objekata sa kojim upravlja, to su sportski objekti koja koriste sportska udruženja, sportski klubovi, više od 150 nji, ko i građani varoši Subatice. Dvi investicije je varoš obezbedila na ovom objektu, jedna se odnosi na zaminu civi, koje se nalaze ispod samog bazena, ove godine u pitanju je 5 miliona dinara, a ukupna investicija koja se dešavala po fazama iznosila je 11,5 miliona. Druga investicija je postavljanje protivpožarnog sistema koji iznosi polak miliona dinara.

I ove godine uložena su značajna sridstva za unapređenje infrastrukture i sadržaja dodaje **Tamara Dimitrioski**, direktorica JKP „Stadion“:

– Otvoreni bazen nije samo misto za osveženje i odmor, neg je i misto za okupljanje, druženje, uživanje i sport. Virujem da će i ove godine bazen donet tušta lipi trenutaka za sve naše positiocce. Javno komunalno preduzeće „Stadion“ je, ko i svake godine, ponovo uložilo značajna sridstva za unapređenje infrastrukture i sadržaja. Jedna od najvažni investicija je bila zamina kompletnog civovodnog sistema ispod olimpijskog bazena, koji je zadužen za cirkulaciju vode. Ova investicija je bila planirana u dvi faze, prva je završena 2024. godine, a druga faza ove godine. Investicija je bila planirana u budžetu Varoši Subatice u iznosu od 11,5 miliona dinara. Ovom modernizacijom ćemo postignit značajno uštedu ne samo vode, neg i sridstva za održavanje ispravnosti parametara vode. Pored ovog velikog ulaganja JKP „Stadion“ se, shodno mogućnostima, potrudilo i da obnovi i uredi kompletan bazenski kompleks. Urađena je detaljna sanacija olimpijskog bazena, dičiji bazena, tribine, uredili smo zelene površine, urađen je servis tobogana, a sredili smo i dičije sigraliste i teretanu na otvorenom. Na našem bazenu imamo još i ugostiteljske objekte koji će positiocima pružit mogućnost za odmor i osveženje – navela je Dimitrioski.

Cina dnevne ulaznice za bazen za odrasle iznosi 320 dinara, dok je ulaznica za dicu 190 dinara. Radno vrime je neprominjeno u odnosu na prošlu godinu pa će tako radnim danima bazen bit otvoren od 6 do 7.30 i od 11 do 18 sati, a vikendom od 6 do 7.30 i od 11 do 19 sati. Penzioneri koji imaju penzionerske kartice mogu bresplatno koristit bazen u rekreativnom terminu.

Sportska dešavanja za cilu porodicu na Prozivki

U nedilju, 21. juna, u Parku Prozivka održana je manifestacija „SUPM Community Day“ di su svi zainteresovani mogli učestvovat u trkama na 5 i 9 km, i turniru u basketu „2 na 2“, a za one najmlađe organizovana je bila trka s prikama.

Bogat sportsko-rekreativni program pridstavljio je uvod u tradicionalni Subatički polumaraton koje se održava krajom avgusta, a cilj mu je bio promocija zdravi stilova života:

– U pitanju je jedna lipa zamisao nas organizatora da okupimo što više tog trkačkog sportskog svita, a da svi digod razmišljajuć o sportu i o dici škulskog uzrasta dodemo do kakog cilja. Cilj je da sridstva od tog odvojimo kako bismo sredili taj teren di se igra basket „2 na 2“, tartan na Prozivki, košove da osvežimo i uredimo i da jedan dio srid-

stava odvojimo za dicu škulskog uzrasta u sportu. Na niki način da promoviseimo sport kod dice – kazo je **Žika Savin**, organizator.

Kako je kazo **Siniša Repija** iz „Su tima“ rado se odazvo pozivu na učešće u ovoj sportskoj manifestaciji:

– Došli smo na ideju organizacije trke za dicu sa prikama, kako bi se zaokružila jedna cila sportska pripovitka. Drugi motiv je taj da sam i ja dite Prozivke, pa želimo da taj park Prozivka ponovo „živi“. „Živi“ on i sad, al svakako da bi mogo još bolje.

Svi učesnici dobili su zafalnice i medalje, ko i brendirane čorape.

K. S.

FOLKLORCI KUD „ALEKSANDROVO“ GOSTOVALI NA DVA FESTIVALA

Uvik zanimljive bunjevačke igre

Kulturno-umitničko društvo „Aleksandrovo“ je u proteklom periodu gostovalo na dva revijalna festivala, u Biljenji i Boljevcu, a bila je to prilika da se domaćinima i njevim gostima pridstave i oni najmlađi i oni malo stariji folklorci.

– Bili smo prvo dva dana na festivalu „Pletenica“ u Bijeljini, damo svake godine nastupa, uvik bude dobro, tako je bilo i sad. Subata je donela priliku da se starija dica pridstave s bunjevačkim i šokačkim igrama, dok su dan kasnije oni najmlađi prikazali igre iz Banata i Bosne. Iako Festival nije bio takmičarskog karaktera, što se folkloru tiče, naši najmlađi su osvojili prvo misto u kategoriji etno-rada. Pridstavili smo umitnost u slami, a naš amblem urađen od slame nam je i dono prvo misto med četirnajst društava – divani Vesna Takač iz KUD „Aleksandrovo“, pa nastavlja:

– Na gostovanju u Boljevcu smo pokazali bunjevačke i mađarske igre i to nam je donelo tušta novi aplauza. Kad digod ode-mo na stranu uvik bude taka reakcija na bunjevačke igre, jel je to štogod što oni nemaju priliku vidit. Osim tog što su igre drugčije, specifična je i nošnja koja nikog ne ostavi ravnodušnim. Od tog kako izgleda, pa do tog kako se nosi i kako se oblači...

Čitavo lito donosi priliku da se nastupa, a ono će, cigurni smo, donet i uspomine na ditinjstvo obilučeno folklorom.

N. S.

KROZ AKTIVNOSTI UDRUŽENJA GRAĐANA „VEREŠ PAL”
ODRŽAN JE „BUNJEVAČKI DAN” U BAJI

Uporna borba koja mora donet rezultate

Kroz aktivnosti Udruženja građana „Vereš Pal” i ove godine je u Baji održan „Bunjevački dan”, program koji za cilj ima da se žitelji Baje, al i okolni mista, podsite da su Bunjevci i dalje prisutni u Mađarskoj, da se ističu svojim specifičnim identitetom, jezikom, kulturom i običajima, al i da dalje traje njena borba za priznanje. I dok se ishod take borbe ne čini još uvijek izglednim, raduje da energija oni koji sebe i dalje pripoznaju ko Bunjevce i koji se ne odriču porikla, ostaje vitalna uprkos godinama koje prolaze.

Laslo Kačmari

Kako Bunjevci u Mađarskoj značajno ne postoje, i Udruženje iza kojeg stoji **Laslo Kačmari** nema bunjevački pridznak, al su zato aktivnosti UG „Vereš Pal” u značajnom dilu usmirene ka nigovanju bunjevački običaja, al i borbi za prava Bunjevaca.

On ističe kako je osnovni cilj manifestacije očuvanje identiteta i jezika zajednice, jel dio zajednice i te kako pamti divan svoji roditelja i pridaka, uprkos tom što bunjevački nisu mogli učiti u školama,

Miroslav Vojnić Hajduk

odnosno, jel su morali ić u hrvatske škole.

– Divane nam da bunjevačke škole nisu postojale, a nismo imali ni mogućnost učiti svoj jezik. Mnogi od nas su kroz poro-

Čaba Kamerman

dicu sačuvali to nasliđe. Dobro se zna da je bunjevačka zajednica posli Prvog svetskog rata podijeljena, a u Mađarskoj je ostao manji broj pripadnika zajednice, posebno intelektualci. Ta podila

Tamara Babić

je ostavila duboke posljedice koje se i danas osjećaju ko kolektivna trauma – ističe Kačmari.

On spasonosnim vidi održavanje kontakta s Bunjevcima u Srbiji i oslanjanje na međusobnu sarad-

nju, jel u Mađarskoj ne postoje dovoljna finansijska sridstva za organizaciju veći kulturni događaja. Dodaje kako su Bunjevci u više istorijski perioda bili politički i administrativno potisnuti, uključujući period nakon Drugog svetskog rata, ko i kroz kasnije međunarodne sporazume.

Problematična su „brisanja” Bunjevaca iz zvanični evidencija, njevo pripisivanje članstvu u hrvatskoj zajednici, a značajan je rad **prof. Obadovića** koji je u svojim knjigama detaljno opisao položaj Bunjevaca i njev istorijski status.

– I danas se suočavamo nedostatkom institucionalne podrške i finansijski sridstava, posebno u poređenju s drugim nacionalnim zajednicama. Prema posljednjem popisu, oko 1.000 do 1.200 ljudi u Mađarskoj izjasnilo da su Bunjevci, al smatram da je realan broj veći, jel se dio ljudi ne izjašnjava zbog straha el pritisaka. Pokušali smo se izborit da se Bunjevci vode ko posebna kategorija u statistiki, al i dalje postoje ograničenja u načinu evidentiranja. Tu je i velika nepravda po pitanju finansiranja kulturni organizacija, dok pojedine zajednice dobijaje značajna sridstva, bunjevačke organizacije ostaju s minimalnom el nikakom podrškom.

Ono što je dobro, dodaje Kaćmari, jeste činjenica da se putom društveni mriža mladi sve više interesuju za svoje poriklo.

– Mladi sve više pokazivaje interesovanje i traže svoje kore-

ne, al i dalje postoji stra da se javno izjasne ko Bunjevci – zaključiva Kaćmari.

Da je važna saradnja med Bunjencima u Mađarskoj potvrđiva i **Rajko Tumbas**, pridsidnik Bunjevačkog kulturnog udruženja „Neven” iz Kaćmara. On i dodaje kako je na relaciji UG „Vereš Pal” i BKU „Neven” osnovan „Međunarodni bunjevački savez”.

– Cilj bi nam bio da bunjevačku kulturu i identitet, a posebno jezik, sačuvamo i bolje naučimo. Sad, koliko će to uspit, veliko je pitanje, al bi mi bilo drago da us-

pije, jel će bunjevački izumrit. Zato imam veliku želju da, uprkos teškoćama, nastavimo našu borbu. Nismo imali podršku mađarske države, nije bilo materijalne pomoći, tretiraje nas ko Hrvate, brez obzira na to što se mi izjašnjavamo ko Bunjevci. Dal će se sad štogod trevit posli politički promina, vidićemo, nadamo se. Želimo da, kako i ime kaže, da se priključe i Bunjevci iz Srbije. Jel, iz Mađarske pomoć nemamo, i želeli bi svakako imat podršku. Jel, i danas, brez podrške Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine u Srbiji ne bi mogli štogod radit. Bitno nam je da se krenilo, pa ćemo dalje vidit.

Kako ističu sagovornici, važna je podrška koja stiže od Bunjevaca iz Srbije – od Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, ko i udruženja med kojima je svakako i Bunjevački kulturni centar iz Subatice.

BORBA ZA PRIZNANJE, OČUVANJE JEZIKA I IDENTITETA

Bunjevačka zajednica u Mađarskoj već dugi niz godina nastoji dobit zvanično priznanje ko posebna nacionalna manjina, a dobar dio te borbe na svojim plećima nosi Čaba Kamerman.

– Iako smo kroz više inicijativa, peticija i međunarodni procesa pokušavali ostvarit taj status, do danas to pitanje ostaje otvoreno. Paralelno s tim, jačaju napori za očuvanje jezika, kulture i identiteta Bunjevaca kroz udruženja i prikograničnu saradnju. Već 1993. godine, prilikom donošenja Zakona o nacionalnim manjinama u Mađarskoj, postojala je inicijativa da Bunjevci budu uključeni, al se to onda nije desilo. Kasnije su uslidile nove inicijative – 2006. i 2011. godine – međutim, mađarski parlament ji nije usvojio, iako je zajednica ispunjavala sve zakonske uslove. Zbog nedostatka napritka na nacionalnom nivou, obratili smo se i međunarodnim institucijama, prija svega Savitu Evrope, koji kroz okvirne konvencije o zaštiti nacionalni manjina prati položaj autohtoni zajednica u evropskim državama. Tokom više monitoring posita, stručnjaci Savita Evrope su u svojim izvištajima više puta konstatovali da

Bunjevci ne mogu bit jednostavno svrstani u hrvatsku manjinu u Mađarskoj, ko i da im pripadaje određena prava koja proizilaze iz međunarodni standarda zaštite manjina – ističe Kamerman, pa dodaje kako pridsavnici bunjevačke zajednice očekivaje da će političke promine donet priliku za nove razgovore s državnim institucijama.

U planu su i istraživanja unutar same zajednice kako bi se utvrdilo koje aktivnosti i projekti najviše interesuju Bunjevce, od obnove jezika i obrazovni programa do podrške kulturnim manifestacijama, folklornim sekcijama i horskim grupama. Kamerman dodaje da je uprkos svim poteškoćama zajednica uspjela održat kontinuitet rada, prija svega zafaljujuć pojedincima i udruženjima koja su istrajala u očuvanju identiteta.

– Virujemo da sad postoji nova prilika za dijalog i da će evropski standardi zaštite manjina konačno biti doslidno primenjeni i na našu zajednicu. Važno je i da se jezik prinosi, da se niguju istorija porodica i zajednice koja na ovim prostorima živi više od 400 godina. To je ono što nas održava!

– S čeljadima iz Kaćmara sam počo saradnju još 1992. godine, onda je Kaćmar imo jednu sjajnu ekipu folkloraca, jedno petnajst pari i bila je prava milina radit s njima. Kako je ko odlazio u škole i fakultete, to se osipalo, pomagali su malo veterani i posljednji deset godina nije bilo ništa. Tek sridinom prošle godine, posli „Dužijance”, uspjeli smo, zajedno s mladom Bunjevakom Franciškom Zorić, okupit ponovo folklornu grupu, kako bi i oni, ko domaćini, mogli nastupit na ovogodišnjoj „Dužijanci”. Posli tri miseca rada, ovo je prvi javni nastup, i lipo su napridovali, nuz upornost i volju. Svako je dao velik doprinos da se „Bunjevački

dan” u Baji obiluzi na najlipši način, naravno, nuz podršku KUDŽ „Bratstva” – pripovida Miroslav Vojnić Hajduk, pridsidnik BKC Subatica, al i član Izvršnog odbora NSBNM, te dodaje:

– Dobro je da ima ovaki dešavanja, i da se daje na značaju, kako bi prisutnost Bunjevaca digli na viši nivo. Što se nas iz BKC Subatica tiče, i dalje imamo zadatak nigovat identitet i kulturu Bunjevaca di vikovima žive, tako da je saradnja s Bunjencima iz Mađarske logičan slid našeg zadatka. Zato je i Kaćmar zastupljen u svakom „Bunjevačkom kalendaru”.

Osim prilike da se na bunjevačkom divani i da se čeljad iz Baje i

okolni mista druže, kroz aktivnosti UG „Bunjevačka kasina” promovisana su dva izdanja koja potvrđuju veze Bunjevaca s dvi strane granice.

– Promovisali smo izdanje „Nebesko janješce” Mije Mandića starijeg, izdate povodom 140 godina od prvog štampanja, i izdanje „Slavjan”, biskupa Ivana Antunovića, štampan povodom 150 godina od prvog izdanja. I Mandić i Antunović su rođeni na teritoriji današnje Mađarske, Kačmaru u Kaloči, i ovo je jedan momenat da se Bunjencima u Mađarskoj pridstave dvi ritke knjige koje su obnovljene kroz reprint. Okupljeni su imali priliku čuti koju riječ o životu i dila biskupa Antunovića i njegovog učenika. Tim što su oni uradili se mi i danas dičimo, ovi velikani su ostavili značajan doprinos očuvanju identiteta bački Bunjevaca. Kako bi se naši gosti što bolje i lakše upoznali s ovim temama pripremili smo i dva kratka dokumentarna filma, virujem da su na taj način više i lakše razumili – naglasila je Tamara Babić, predsjednica UG „Bunjevačka kasina”.

Kroz program su se priplitali i bunjevačke igre, a izveli su ih članovi Folklorne sekcije BKU „Neven” iz Kačmara, ko i članovi KUDŽ „Bratstvo” iz Subatice.

– Zafalni smo na priliku da nastupimo, ovo je inače naš prvi nastup kojeg smo dugo čekali. Posebno zafalu dugujemo Rajku

Franciška Zorić

Tumbasu i Miroslavu Vojniću Hajduku, jel brez nji ne bi bilo ni naše folklorne grupe. Fala mojim drugaricama s kojima radimo, vežbamo, svim srcem i dušom, Renati, Klaudiji, Brigiti, Reki, Dorini, fala i svima koji su nam pomagali Božidaru Rudiću, Jeneu Geregu i Ivici Rukavini. Moždar sve ono što kažem na bunjevačkom i nije savršeno, al sve izlazi iz srca. Do „Dužijance” ćemo bit još bolji, a svakako ostajemo virni ideji da čuvamo naše bunjevačke običaje, tradiciju i kulturu, da Bunjevci ostanu i dalje živi – istakla je, izmed ostalog, Franciška Zorić iz Kačmara koju je smrt oca posebno podstakla da se ozbiljnije posveti očuvanju bunjevačkog porikla.

Aplauze su zaslužili folklorci iz Kačmara, baš ko i oni iz Subatice.

– Drago nam je što smo mogli doći u Mađarsku, pokazati i ljudima iz Baje naše bunjevačke igre, to je splet po kojem smo pripoz-

ČUVAJE SVOJU TRADICIJU

Kroz divan s gostima na „Bunjevačkom danu” jasno se stiče utisak kako je jezik u narodu najbolja poveznica za sve članove zajednice.

– Ponosan sam na to što sam Bunjevac i što znam divaniti bunjevački. Mada, to se ne sviđa svima, i svakako triba još tušta raditi kako bi u Baji Bunjevci bili pripoznati. Malo se zna o tom ko smo, odakle smo došli. Znamo o nama najviše po običajima, muzici, igrama, al još nismo na mjestu koje zaslužujemo. Kad bi bilo više prilika da pokažemo sve ono što možemo, onda bi bilo i lakše, a i nama bi bilo lakše da se češće sastajemo, pa i da imamo prilike divaniti na bunjevačkom jedni s drugima. Žena mi zna samo koju riječ bunjevačkog, al zna mi sestra, komšije na sokaku i s njima možemo divaniti – ističe Nikola Ivić.

Violeta Serezla je s mladom generacijom došla ispratiti program.

– Došli smo zato što je moj otac, koji je nedavno preminio, imo bunjevačke korene. Bitan mi je i taj dio da što bolje upoznam, jer ako ne znamo odakle potičemo, nećemo znati ni kud idemo.

Dr Marija Šaman, advokat, priznaje kako je u djetinjstvu samo znala bunjevački, al su je škulovanje i posao udaljili od korena.

– Moja mama je iz Kačmara, tata je iz Baje, a moji majka i diđa bili su Bunjevci. Zнала samo bunjevački kući, do pete godine, tako smo divanili. Ipak, kasnije sam sve škole završila na mađarskom jeziku. Prvo sam završila za građevinskog inženjera, posli sam završila za advokata. Rodila sam se ko Bu-

njevka, divanim tako kako sam naučila kad sam bila mala, al u stvari ne divanim nikom. Tokom devedeseti godina, dosta sam radila s ljudima iz bivše Jugoslavije, ko advokat, te sam onda ponovo došla u susret sa bunjevačkim jezikom.

Joso Šibalin ponosno ističe kako je Bunjevac – 100%.

– Moji roditelji su vodili porodično stablo i naša grana je bila čisto bunjevačka i uvijek smo bili Bunjevci. Danas je teško bit Bunjevac, malo nas je i sve nas je manje, teško se to može priokreniti. Ima tu asimilacije, al ima i nezainteresovanosti. Mi, stariji smo se uvijek držali ko Bunjevci, bunjevački smo divanili kod kuće, u društvu, dok mladi sve slabije i slabije znaju.

Ivan Zomborčević iz Gare ne propušta priliku bit dio ovakog programa, a kako je iza njega prilično godina, dobro može ocijeniti prošlo, sadašnje, pa i nagovijestiti buduće stanje.

– Sve u ovom programu je bilo o prošlosti – kako je kadgod lipo bilo. I sad je lipo bilo, a šta je budućnost – to samo Bog zna, ako i on zna. Za nas Bunjevce najvažnije je očuvanje ikavice, ona nas vodi u zanos, jača naš identitet, jača koheziju među članovima bunjevačke grane u Mađarskoj. Ikavica je ta koja nas još malo drži, iako nas je zdravo malo i dosta smo stari. Zato je pogled u budućnost prilično neizvesan, pogotovo nuz to da nas ne priznaju. Evo, od sestre unuk je zdravo lipo naučio bunjevački, al može i samo u hrvatsku škulu. Ide sam u Pečuj u Gimnaziju, lipo i svira u tamburicu, a ima i drugara koji svira kontrabas.

natljiviji, al i da pokažemo kako mi igramo mađarske igre. Imali smo priliku pokazati i novu nošnju, i ovo je zaista posebna nošnja. Teško ju je nositi, pogotovo po toplijem danu, al privlači pažnju. Pažnju privuku i bunjevačke igre, nisu brze, nisu eksplozivne, al ji nije ni malo lako odigrati – do-

daje Tamara Kanalaš iz KUDŽ „Bratstvo”.

Program održan u Baji bio je kratka prilika da bunjevačka zajednica živne, al su i tako programi od velike važnosti da se pokaže kako Bunjevaca u Mađarskoj ima, te da njena uporna borba za bolji status može i mora doneti rezultate. N.S.

PRIDSTAVLJENI BANDAŠ I BANDAŠICA SOMBORSKE „DUŽIONICE“

Spremni za povirenu ulogu

Sombor je, u ponedjeljak, 15. juna, na najlipši moguć način otvorio vrata svojeg „Somborskog lita“. Trg Svetog Trojstva posto je mjesto di se vrime na tren zaustavilo, dozvoljavajuć da, kroz pismu, nošnju i pripovitku o kruvu, ostimo puls pridaka, ko i snagu koju nosimo u sebi i kad smo za jedno.

Najprija su se na varoškoj centralnoj bini prosuli buketi najlipši nošnji brojni nacionalnosti, program koji su pripravila sva somborska kulturno-umitnička udru-

Željko Matarić i Anđela Gubica

ženja. Potom su na scenu stupile najlipše bunjevačke svile na mladima iz GKUD „Ravangrad“ kako bi predstavili ovogodišnji bandaški par i najavili ovogodišnju somborsku bunjevačku „Dužionicu“. U prigodnom pratećem programu **Antun Petrović** i **Ružica Parčetić** su doneli lipa sićanja i pripovitke o kadgodšnjim običajima žetve i risa, a s naročitim poštivanjem divanilo se o pripravljanju simboliki novog kruva.

Uslidile su i prigodne pisme koje je pivala **Zorana Iduški** nuz pratnju **Maše Popović** na primu i **Strahinje Rašića** na harmoniki. Bila je to lipa muzička nit koja je povezala prošlost i sadašnjost.

– Moram istaknit da sam vrlo srićna što smo uspijeli spojiti dvije manifestacije na prvoj večeri somborskog lita. Radujem se mom solističkom koncertu isto koliko i ostvarenju ideje da se u toku programa promoviraju ovogodišnji bandaški par – istakla je Zorana Iduški.

Posebnu lipotu večeri pružili su i članovi GKUD „Ravangrad“ koji su spletom bunjevački igara koji su prikazali bogatstvo nošnje i mladalačku energiju.

Ovo večer bilo je i uvod u najvažniji bunjevački običaj – „Dužionicu“, koja potiče idejom zafalnos-

ti još iz paganski vrmena i simboliše zafalu Bogu za dobru žetvu i kruv naš svakdašnji. Posebno dirljiv trenutak bilo je pridstavlanje bandaškog para za 2026. godinu, **Anđele Gubice** i **Željka Matarića** koje su bandaškim znamenjima okitili lanjski bandaški par **Natalija Matarić** i **Bojan Fratrić**.

– Virujem da ćemo ispuniti i odgovoriti zadatku koji nam je poviren – kratko je naglasio Željko Matarić prilikom svojeg pridstavlanja varošćanima.

Anđela Gubica je svoju ulogu bandašice objasnila ričima:

– Ponosna sam što sam bandašica u godini malog jubileja – 25. „Dužionice“ od reosnivanja „Bunjevačkog kola“, a pogotovo iz razloga što je moja mama bila bandašica na prvoj „Dužionici“ reosnovanog udruženja.

Oživljavaju sićanja na risarske dane i umiče pripravljanja domaćeg kruva, posebno je naglašena važnost nasliđa, koje je zafaljujuć **Blašku Rajiću** dobilo i svoj liturgijski okvir koje danas prinose i čuvaje mlade generacije.

Ovo večer organizovano je od strane Udruženja građana „Bunjevačko kolo“ i Turističke organizacije Sombora.

R. P.

foto: S. Ačanski

BKC „BAJMAK” REALIZUJE RADIONICE POSVEĆENU SLAMARSTVU

Mali prsti stvaraju velika dila

Da se dobre prakse ne minjaju i da rad sa mladim generacijama mora dati rezultat iz godine u godinu potvrđuje vrijedna čeljad iz Bunjevačkog kulturnog centra „Bajmak”. Oni pronalaze načina da za tradiciju, ali i umitnosti, vežu i generacije koje stasavaju, ali i da jedared stečena znanja ne zaborave, nego samo uvećavaju.

Za takvi primer pronalazimo i kroz „Multimedijalnu dičinu likovnu koloniju u tehnici slame” (program koji je dio obilježavanja nacionalnog praznika Bunjevaca – „Dana Dužijance”) koja će tokom cilog jula zaokupljati dječicu Bajmaka, ali i one malo starije Bajmačane, koji žele iskoristiti priliku da nauče prve korake u slamarstvu, i da dalje napriduju. Ovo je, kako ističe **Branko Pokornić**, počasni pridružnik BKC „Bajmak”, već sedmi put kako se ovakvi program realizuju.

Ovogodišnja radionica okupila je i stare polaznike, ali i nove, koji se prvi put susreću s ovim nesvakidašnjim materijalom. Upravo spoj iskustva i novi generacija daje posebnu vrijednost radionici, a kako dodaje Pokornić, radionica je tokom godina minjala naziv i koncept, ali njezin cilj ostao je isti – da dječicu približi tradiciju kroz praktičan rad.

– Polaznike smo podijelili u tri grupe – početnici će najprije učiti kako se slama čisti i pripravlja za rad, dok će se kasnije posvetiti jednostavnijim radovima, poput izrade čestitki. Oni koji već imaju iskustva praviće perlice za „Dužijancu”, dok će najstariji raditi ozbiljnije slike po sopstvenom izboru. Sve radove ćemo na kraju pripremiti za izložbe, a svi učesnici dobiće diplome o završenom stepenu obuke.

Jasno je da je jedan od najvažnijih ciljeva radionice stvaranje nove generacije slamara koje će nastaviti čuvati ovu specifičnu umetničku tehniku.

– Želimo da svako dječicu koje ima dara i volje dobije priliku da razvije svoj talenat. Naš cilj je da od nje jednog dana postanu pravi majstori slamarske umetnosti.

Da prvi koraci nisu nimalo laki, ali da nuz dobru podršku brzo postaju zanimljivi, potvrđiva i mentor radionice **Olga Kiš**, koja već godinama prinosi svoje znanje mladim generacijama.

– Uživam u ovakom radu, ništa mi nije teško kad imam priliku kome pomoći i preneti znanje. Najvažnije je da dječica zavole rad sa slamom. Počinjemo od same osnova, od čišćenja i pripreme materijala, jer bez tog nema kvalitetnog rada. Dječica pažljivo slušaju, brzo uče i zaista je zadovoljstvo raditi s njima.

Iako je ovogodišnji rod žita na pojedinim parcelama oštetio grad, to, kako kaže, ne predstavlja prepreku.

– Gotovo svaka slama može se iskoristiti. Bez obzira na to kake su bile vrimsenske prilike, uvijek se pronađe materijal koji može poslužiti za izradu slika i drugih predmeta. I mi, slamari, se snalazimo, nešto sami sijemo, nešto pronalazimo kod prijatelja, a slama sama nudi svoje sjajne prirodne palete. Na primer, volim raditi sa slamom od ječma koja ima divnu žutu boju.

Slamarska radionica odvija se u prostorijama Osnovne škole „Vuk Karadžić” u Bajmaku, što svedoči da je saradnja škole i BKC „Bajmak” i dalje sjajna. Dobar „most” u takvoj saradnji je i učiteljica **Svetlana Mormer** koja u ovoj školi priprema bunjevački. Ona ističe kako

učenici tokom godine imaju prilike učestvovati u raznim kreativnim radionicama, ali da jedna ovakva ljetna škola slamarstva pruža priliku da upoznaju kompletan proces nastanka jednog rada.

– Ode dječica vide cio put – od tek pokošenog žita, preko čišćenja, pegljanja i pripreme slame, pa sve do gotove slike. To je iskustvo koje ne mogu stećnuti za jedan školski čas. Ovo nisu samo časovi na kojima uče dječica, nego i mi, stariji, pa i učitelji koji su upućeni na rad s dječicom. Ne možemo znati svaku tehniku, zato nam mnogo znači pomoć iskusnih slamara. Sve što naučimo kasnije prinosimo učenicima i tako zajedno čuvamo tradiciju. I zato učitelj mora stalno učiti.

Najljepši dokaz da radionica daje rezultate jesu sami polaznici. Među njima je i **Miloš Antal**, koji već nekoliko godina usavršava svoje znanje i danas samostalno izrađiva zahtivne radove. Prošle godine je imao pored sobom izazov u izradi slike na kojoj je dominirao pućak, dok je ovogodišnji rad drugčijeg karaktera – nosiće virski prikaz „Srca Marijinog”.

– Najveći izazov su sitni detalji i pletenje, jer zahtijevaju mnogo

strpljenja i koncentracije. Ove godine planiram novu sliku formata A4, a kod kuće već pripravljam slamu i vežbam kako bi je što bolje uradio. Najviše volim raditi slike. Svaki novi rad predstavlja novi izazov i priliku da naučim što god više, a pogotovo uživam u detaljima. Ne radim samo ode, na slamarskim okupljanjima, već i kući, najčešće je to po ovakvom toplom vrimenu ujutro ili predveče. Da bi slika ispala kako treba mora se uložiti dosta rada, mnogo pažnje i vještine, ali kad sve bude gotovo, onda je i zadovoljstvo jednako veliko i značajno.

Među onima koji se tek susreću sa slamom bila je **Emilija Stevanović**. Protekla školske godine zaključila je prvu fazu školovanja, nakon druženja s učiteljicom sledi joj saradnja sa nastavnicima, a lito koristi kako bi što god novo naučila.

– Želila sam vidjeti kako izgleda rad sa slamom i da tokom raspusta naučim što god novo. Najzanimljivije mi je bilo čišćenje slame. U početku mi je izgledalo teško, ali kad naučiš kako se radi, nije toliko komplikovano. Volila bi naučiti pletati slamu i praviti različite ukrase. Nadam se da će sledede godine doći još više dječice, jer ode možemo stećnuti nova prijateljstva, lipe uspomene i naučiti nešto što se ne vidi svaki dan.

Male i malo starije slamare ostavili smo zaokupljene nad sjanim prirodnim materijalom od kojeg, nuz malo mašte i mnogo vještine nastaju vanvrimska umetnička dila, a njeve domaćine iz BKC „Bajmak” s nadom da će istrajati u nastojanjima da ljubav prema tradiciji i dalje uspišno prinosi na mlade generacije.

N. S.

SLAMARSKA SEKCIJA UG „BUNJEVAČKO KOLO” NAJSTARIJA I NAJAKTIVNIJA

Obilježili vridan jubilej

U godini kad UG „Bunjevačko kolo” iz Sombora obilježava 105. godišnjicu od osnivanja Udruženja, reosnovano Udruženje brojnim aktivnostima obilježava četvrt vika rada. Ovo se posebno odnosi na najstariju i naj-

aktivniju sekciju „Bunjevačkog kola”. Slamari i slikari su ponovo zajednički stvarali nove slike ko i prija 25 godina kad su po prvi put zajednički otpočeli druženja na zajedničkoj koloniji.

– Ovo je jubilarne kolonije i zato smo se postarali da sve bude u prigodnom ambijentu. Cilo naše Udruženje se okupilo da ugosti umitnike, svako prema svojim mogućnostima. Imamo dobre kuvare koji će se postarati da se Kolonija i po dobroj užini zapamti. Uvijek umitnost i pismom začinjimo pa će se, virujem, i danas sve s pismom završiti – istako je predsjednik UG „Bunjevačko kolo” Dejan Parčetić.

Na salažu ZZ „Ravangrad” domaćini iz „Bunjevačkog kola” ugostili su slamarke i slikare. Prijatni salašarski ambijent je bio naročito inspirativan gostima umitnicima.

– Ko domaćin ove kolonije, moram naglasiti da rado izlazimo u susret svim udruženjima a posebno „Bunjevačkom kolu” i umitnicima. Zdravo se radujem što se ode okupio lip broj umit-

nika, slamara i slikara i što su se, spontano, i dica uključila u umitničku pripovijetku. Ko zna, možda ko god od nji postane jednog dana i umitnik od imena i glasa – divanio je podpredsjednik „Bunjevačkog kola” i domaćin kolonije Aleksandar Bošnjak.

Za slamare je ovaj vid okupljanja naročito značajan jer uvijek, kako ističu, kolonije su mista učenja, razmine znanja i iskustava u radu sa slamom.

– Godinama dolazim na kolonije u „Bunjevačko kolo”. Tušta tog smo zajednički savladali, naučili... Nike oblike pletiva i posebni pletenica smo upravo ode naučile dok su se somborske slamarke nuz nas iz Subatice, obogatile znanjima iz drugi vidova slamarstva – istakla je Olga Kiš iz „Luse” u Subatici.

U dilu starog salaša, slamarke domaćice i gošće, provele su lip dan nuz rad sa slamom i prijatnu razminu iskustava.

– Zdravo se radujem ovogodišnjoj Koloniji, ne samo zbog posebnog jubileja, već i zbog tog lipog druženja Sombora i Suba-

tice. Kolonije su nam od obostanog značaja zato se i radujemo svakom umitničkom okupljanju bilo da smo domaćini el gosti – naglasila je Mirjana Radojević, sekretar i rukovodilac sekcije slamarstva u „Bunjevačkom kolu”.

Cilodnevne aktivnosti na umitničkim radovima krunisane su zajedničkom užnom i druženjem, a nastale slike biće predstavljene u okviru godišnje izloze uoči roden-dana udruženja.

R. P.

UČESNICI KOLONIJE

Učesnici jubilarne Kolonije „Bunjevačkog kola” su slamarke: Slavica Lolić, Sofija Stojanović, Cecilija Tomić, Diana Ostrogonac, Milena Karalić, Ilonka Bogišić, Niko Tubić – iz Sombora i iz „Luse” iz Subatice – Eva Aroksalaši i Olga Kiš.

Učesnici slikari: Ana Ilić, Mina Ševo, Slobodan Galetin, Kornelija Antunić, bračni par Libić, svi iz Sombora, te Žarko Đukić, Pivnice, Svetlana Miladić, Bačka Palanka; Borisav Đukić, Pivnice, Verica Čupić, Bački Jarak; Žarko Joldžić, Subotica; Mišo Boroš, Subatica; Imre Kesegi, Subatica, Ildiko Szlacki, Subatica, Daragan Simić Beli, Vrbas, Marijana Petričević, Vrbas.

LIKOVNO UDRUŽENJE SLAMARA AMATERA „LUSA” PRIREDILO IZLOŽBU

Tri decenije istaknutog rada

Radovi nastali na tridesetom susritu Likovne kolonije naive u tehnici slame Likovnog udruženja slamara amatera „Lusa” iz Subatice, pridstavljani su u Vestibulu Varoške kuće kroz tradicionalnu izložbu. I dok je vrili jun najavljuju skidanje litine sa žitni polja, umitnička dila sa zidova su poručivala koliki je i kaki je talentat umitnika, al i zaljubljenost u rad, ko i široku bačku ravnice.

– Veoma sam uzbuđena, jer je ovo izložba radova sa naše jubilarne Kolonije. To je za nas velik jubilej i zaista sam ponosna na naše društvo koje je uspilo održat kontinuitet kroz svi tridest saziva. Nuz malo strpljenja, tušta rada i ljubavi prema onom što radimo, stigli smo do tridesetog saziva – pripovida Ana Jaramazović, pridsidnica Udruženja, ali i slamarka.

Ana Jaramazović

Dodaje kako su na Koloniji učestvovali sad već iskusni umitnici, u godinama, al da to ne znači da neće biti oni koji će nastaviti rad.

– Trudimo se da ovu tradiciju prinesemo na mlađe generacije i da je održimo živom. Ne znam da li ćemo mi još doživjeti neki velik jubilej, ali dajemo sve od sebe da iza nas ostanu generacije oni koji će, ko i mi, bit zaljubljeni u slamarstvo.

Kolonija je okupila slamarke, al i

ljubitelje slikarstva, i tek kad su radovi izloženi u zdanju poput Varoške kuće vidila se njeva prava vrijednost.

– Svako od umitnika svoj rad doživljava na neki svoj način, al volimo i pogledat šta i kako drugi rade. Svako na svoj način. Kad se radovi završe i izlože, uvijek postoji uzbuđenje da se vidi šta su uradile kolege. Divimo se jedni drugima, iznenadimo se koliko je truda i rada uloženo. Svi nastojimo da nivo rada bude što viši, a svake godine unapriđivamo tehniku i pokušavamo privazić sami sebe. Uvijek ima novi kombinacija. Svako ima neku

svoju ideju i upravo zato nam je važno druženje i razmjena iskustava. Tokom rada dolazimo do novi saznanja, otkrivamo šta je bolje, efektnije el praktičnije. Došli smo do faze kad jedni druge podstičemo da stalno unapriđivamo izraz i kvalitet svoji radova.

Med slamarkama čiji su radovi na izložbi bila je i Jelena Bedalov, kadgod je ko rukometna reprezentativka višto baratala loptom, a sad penzionerske dane prikraćiva lipim hobijom.

– Penzioneri imaju vrijeme, volim da to vrijeme kvalitetno iskoristim, pa onda samo izmiš-

UČESNICI KOLONIJE

Na tridesetom sazivu Likovne kolonije naive u tehnici slame „Lusa” 2025. učestvovali su slamarke Eva Aroksalaši, Jelena Bedalov, Bosiljka Bekić, Lozika Homolja, Gabriela Gmijović, Ana Jaramazović, Olga Kip, Mila Kujundžić, Ana Kopilović, Rozalija Tot Kiš, Jadranka Vučetić, te slamarke UG „Bunjevačko kolo” iz Sombora Marija Maričić, Viktorija Kutleša i Ilonka Bogišić, odnosno slikari i slikarke Rudolf Sedlar, Josipa Križanović i Edita Nađ.

ljam šta ću praviti kako bi bila zauzeta. Što se tema tiče, nji dila mično diktira i koje je doba godine. Za Uskrs pravim jaja, decembar nosi božićne motive, tokom lita pravim perlice, al već ji imam toliko da ne znam šta ću s njima. Mislim da sam napravila sve što sam željela, samo sad već ne pravim velike stvari – to mi je već malo zamorno. Što se ove godine tiče, problem je sa slamom, niska je, slabog kvaliteta. Srićom, imam rodbinu u Maloj Bosni i jednu slamarku s Palića od koji se snabđivam.

Kako „Lusa” radi u okviru Varoškog udruženja penzionera okupljene je pozdravila Marija Cvetković, podpridsidnica Udruženja, koja je prinela čestitke svima onima koji su napravili predivne slike od slame i koji su svima pomogli da uživaju u jednoj ovakoj izložbi. O vrijednostima slamarstva divanila je i Valerija Besedeš, etnolog, dok su u kulturno-umitničkom dila programa nastupili Hor „Triglavska roža” i Etno-grupa „Pisma u srcu”.

N. S.

UG „BUNJEVAČKA VILA” U MALOJ BOSNI ČUVA STARE OBIČAJE

Zašto se priskače vatra?

Kroz aktivnosti Udruženja građana „Bunjevačka vila” u Maloj Bosni se već niz godina čuvaju stari običaji, a jedan od programa koji se iz godine u godinu realizuje jeste i nigovanje običaja priskakanja vatre na Dan Svetog Ivana Cvitnjaka.

Nela Ivić, pridsidnica UG „Bunjevačka vila”, ističe da je program i ove godine uvršćen u obilježavanje nacionalnog praznika Bunjevaca – „Dana Dužijance”, te da je još jedared okupio sve one kojima je nigovanje običaja i povezivanje s tradicijom blisko.

– Malo smo prominili lokaciju, dobili smo mjesto kod fudbalskog terena, imamo sad više prostora da sve organizujemo. Lipo nam je bilo i prija, lipo će bit i od sad. Ovo je običaj koji svoje korene vuče još iz paganski vremena, al koji je priživio i kasnije, dok se danas uglavnom održava kako bi se sačuvala tradicija. Nuz priskakanja vatre ide i šarolika simbolika – vatru priskaču momci i djevojke, dica, oni stariji, u stvari ko god želi, s idejom da se ljudi sačuvaju od zla tokom godine. Kako su Bunjevci u našim krajevima istinski vezani za obradu zemlje, onda je dio običaja vezani za priskakanje vatre upravo u tom smeru. Viruje se da na ovaj dan žito pristaje svoj rast i da u stvari kreće finiš nalivanja zrna, a paljenje vatre na neki način predstavlja i pokušaj zaštite da bi se njive sačuvale od nevremena, leda, pa i požara. Postoji i jedna tužna simbolika – kad bi mater izgubila dte, a to kadgod, na žalost, i nije bilo tako ritko, bacila bi u vatru jabuku – divani Nela Ivić.

Prija samog čina priskakanja vatre održana je i prigodna radionica na kojoj su ispleteni vinci od

ivanjskog cvijeta, a i taj element tradicije ima svoju simboliku.

– Što se vinaca tiče, nji su plele djevojke, a i za ovaj dio je vezano

dosta virovanja. Vinac se posli priskakanja vatre pridaje izabranom momku. Ako je digod bilo tekuće vode, onda bi se u nju ba-

SIĆANJE NA DITINJSTVO

Nikoli Bošnjaku, najstarijem akteru programa povirena je odgovorna uloga – da zapali vatru koja se priskakala.

– Sićam se vremena kad je ovaj običaj bio daleko više praktikovan. Kako sam rođen 1941. godine, moje ditiinstvo je puno uspomena sa ovakvi okupljanja, a dobro je da se i sad, bar na ovaj način, sačuva dio tradicije. Ono vrijeme, kad sam bio mali, bili smo na salašu, pa smo mi, dićurlija, išli od salaša do salaša i priskakali vatru. Sićam se ditiinstva, bilo je to baš lipo, a posebno mi je osto utisak kako je bilo puno dice i mladi, a danas to, na žalost, baš i nije tako – sve je manje dićije graje na selima.

co vinac, pa je to nagovijštavalo diće se djevojka udat, ako se vinac baca na drvo, onda bi se po poziciji na koju se zakačio procinjivalo koliko će se dobro djevojka udat, vinac se i kaćio na objekte na salašu, kako bi se oni zaštitili od nepogoda i nevolja...

Podršku programu dali su i mladi, folklorci Kultruno-umitničkog društva železničara „Bratstvo” i Kulturno-umitničkog društva „Aleksandrovo”.

– Svake godine dolazimo u Malu Bosnu, praksa u našem Društvu je taka da današnju omladinu naučimo našim običajima, da im pokažemo kako se kadgod živilo, a prija svega kako su se mladi kadgod družili i zabavljali. Vratimo se malo i mi u mladost, kroz pletenje vinaca i priskakanje vatre. Dici je ovo interesantno, rado se odazovu svake godine, a ovo im je i lipo prilika da malo razbiju rutinu folk-

lornih sastanaka – jer mi se trudimo da pored igranja učimo i o glumi, pismi, običajima – sve kako bi oni nigovali zajedništvo i bili dobri ljudi – ističe Zagorka Romić iz KUDŽ „Bratstvo”.

Doris Benić potvrđiva kako je i čuvanje i nigovanje običaja važan dio folklor.

– Prijalo nam je malo prominit naša folklorna okupljanja, danas nismo imali probu u sali, već smo izašli malo napolje da se upoznamo sa zanimljivim običajima,

jima, damo naš doprinos čuvanju tradicije. Volim inače učestvovati u nigovanju bunjevački običaja, pogotovo kad dođe na red obilježavanje Dužijance i kad u najlipšim nošnjama prošetamo centrom Subatice i nastupimo na bini.

Med dicom iz Male Bosne koja su se rado uključila u priskakanje vatre, a pogotovo u pletenje vinaca, bila je i Magdalena Merković.

– Ovo je vrijeme kada ima puno poljskog cvijeta koje koristimo za

pletenje vinaca – uzmemo nekoliko strukova, ispletemo pletenicu, pa onda skupimo i povežemo. Nije teško kad se uđe „u fazon”.

I kad se vatra ugasila, čuvanje običaja nije pristalo, ljudi su gazili po garu nogama, kako ne bi bilo problema sa žuljovima, bolovima,

dok su se u gari i „prale” ruke kako ne bi bilo žuljova, zanoktica... Kadgod su ivanjske vatre bile kod svakog salaša na drumovima, dok se kroz aktivnost udruženja i kulturno-umetnički društava sićanje na kadgodašnje vrijeme i danas čuva.

N. S.

VATRA JE PRISKAKANA I NA SALAŠU NA VERUŠIĆU, NUZ PRILIKU ZA DRUŽENJE U PRIJATNOJ ATMOSFERI

Okupljeni oko tradicije i običaja

Vatra je prošlog mjeseca prisakana i na salašu porodice Lulić na Verušiću – ideje da se realizuje program koji čuva običaje i tradiciju prihvatila su se i čeljad iz Kulturno-umetničkog društva „Aleksandrovo”, al su iskoristili i priliku da se u jeku sezone i litnje žege „uvati” jedno slobodno veče i da se organizuje i druženje koje je donelo priliku da se razmijene iskustva, uspostave nove i učvrstave stare veze, te da se osmisle nove aktivnosti.

– Ovo je već peta godina kako organizujemo ovaj program. Vidili smo da se tako štogod radi i u drugim društvima i udruženjima, pa smo se i mi organizovali. Dica su bila raspoložena, roditelji takođe, a onda ni nama nije

bilo teško da se organizujemo. Program smo održavali prije na salašu kod bać Grge Pećerića na Bikovu, sad smo kod Lulićeva na Verušiću. Prve godine su dica malo bila rezervisana, a sad se vidi koliko ji ima i koliko se rado odazovu. Uparili smo to ove godine malo i s druženjem – radimo, čeljad nam se oće pridružiti, roditelji su tu da pomognu, pa je ovo onda prilika da malo pridahnemo. Jer, nemamo baš slobodni dana – svaki vikend imamo štogod. Tu su brojni nastupi, idemo i na more nastupat, a kad se vratimo, slidi nam „Dužijanca”. Zato i koristimo ovu priliku malo se opuštit i družiti – divani Vesna Takač iz KUD „Aleksandrovo”.

U pravljenju vinaca od poljskog cvijeta najviše su, naravno, uživale djevojke, okupljene oko Marice Milašin koja im je pokazivala kako se od poljskog cvijeta mož napraviti lip vinac, al je i pripovijedala o tradi-

ciji i običajima na ovaj dan. Da je tako štogod naišlo na dobar odziv potvrđiva i Petra Lulić.

– Pridstavljajući mi pravo zadovoljstvo da budem dio jednog programa koji čuva običaje,

imam osjećaj da će i moj trud doprinet da se običaji zadrže i kroz nove generacije, a i nikako mi je lipo da budemo ovako u društvu. Čekala sam ovaj da, spremali smo salaš, baš smo se potrudili da sve bude dobro. Ovo je lip dio folklor, volimo i ovaka dešavanja, a volimo i folklorne probe i nastupe. Naravno, najbolje nam je kad digod putujemo, baš smo nedavno bili u Bijeljini di smo i osvojili prvo mesto u jednoj od kategorija.

Petra je imala od koga naučit dio tradicije, a važan dio mosta izmed prošlosti i sadašnjosti je i njezina mama **Sladana Lulić**, koja je bila med onima koji su se potrudili da sve bude spremno. Uostalom, i sićanja na ditiinjstvo su i te kako pomogla.

– Iščekivali smo dan kad će se priskakat vatra, curice su pravile vinčice na glavu, od cviča što su nabrale, pa smo onda čekali da stariji zapale vatru. Koristilo se ono čega je bilo na salašu, najčešće ogrizine, a kad se vatra zapali, uslidilo bi priskakanje. Na tim sićanjima smo pripremili i ovo okupljanje, samo smo se dogovorili da ćemo cilu pripovitku malo proširit, iskoristili smo pridvečerje da se okupimo na salašu, pripravili smo grava i tarane, malo da se družimo, ali i počastimo posli svega što smo radili u proteklom periodu. Mislim da fali malo tog druženja, da se roditelji dice koja zajedno igraju u KUD „Aleksandrovo” upoznaju, razviju prijateljstvo – to je i onda put da naša dica uspostave svoje veze.

Vatra koja se brzo razgorila prvo je malo poplašila momke, al su onda skupili hrabrost i pokazali kako se kroz vatru lako skače.

– Prvi put sam dio ovakog programa, nisam se do sad susrito s običajem priskakanja vatre, pa mi je sve zanimljivo i baš sam uzbuđen. Volim kad u folkloru ima i ovaki okupljanja, mada najviše volim kada digod putujemo. Ona smo zajedno u autobusu, pa putujemo, družimo se, zezamo, a

onda slidi nastup. Baš mi je drago što sam krenio na folklor, naučio sam već dosta igara, al folklor nije samo to – to je jedno pravo uživanje s drugarima – iskren je **Damjan Temešvari**.

Za ranu koja se krčkala u kotlićima bio je zadužen **Marinko Horvatski Palivukov**. No, izmed dva mišanja grava, nije izdržo da ne pokaže kako se kadgod priskakala vatra, a i kako su se momci pravili važni... Ubrzo saznajemo i druge zanimljivosti – jel je, ko čovik koji ne odustaje od stari običaja i tradicije, Marinko znao dosta detalja oko prošlosti kojoj je i sam sviđoćio...

– Na dan Ivana Cvitnjaka su cure brale cviče koje su našle oko njiva, poljsko cviče poput na primer „švračije nožice”, „čistaća”, pa bi se od tog pravili vinci. Kadgod nije bilo toliko hemije da se koristi na njivama, pa je i bilo raznog poljskog cviča po njivama, drumovima, oko salaša. I kad bi se vinci napravili, uslidilo bi priskakanje vatre. Ima tu razni virovanja vezani za ovaj običaj, al je nama, kad smo bili mladi, to bila prilika da momci i divojke budu bliži jedni drugima. Momci koji su tili pokazat se, skakali bi kroz najveću vatru. Čekali bi i da vidimo kako će cure priskakat... Naravno, virovalo se da vatra ima svoju ulogu u čuvanju od štete, u zaštiti polja, salaša, i ljudi, kako vatra, tako i dim – pripovida Marinko, pa dodaje:

– Posli vatre su se u gari prale noge i ruke, zbog zdravlja, virovalo se da neće bit žuljova i zanohtica. Gar se koristila i za čišćenje sudova, niki su sotim mazali ispucane pete... Naravno, i tu je bilo prilike za šalu, malo stariji momci bi se zamazali, pa bi, ko da se ne pripoznaju, išli malo da se udvaraje.

Nisu, naravno, ravnodušni ostali ni drugi članovi KUD „Aleksandrovo”, pa ni roditelji, a druženje je posli potrajalo, u miru, tišini i širini bačkog salaša... **N. S.**

U FINIŠU ŠKULSKE GODINE U OŠ „ĐURO SALAJ” BILO JE ZANIMLJIVO Upoznavanje s običajima

U danima u kojima se čeko kraj škulske godine učenici Osnovne škole „Đuro Salaj” u Subatici nastavili su učiti o bunjevačkoj tradiciji na jedan sasvim drugačiji način. Zafaljujuć saradnji škole, Gostione „Gurinović”, koja je bila domaćin programa, i Udruženja građana „Bunjevačka kasina”, organizovana je radionica posvećena običajima koji se vezuju za praznik Svetog Ivana Cvitnjaka.

U autentičnom bunjevačkom ambijentu dica su izrađivala cvitne vinčice, upoznala simboliku ovog običaja, a potom i učestvovala u tradicionalnom priskakanju vatre, koje predstavlja jedan od njegovi najpripoznatljiviji elemenata.

Kako ističe učiteljica **Jelena Vukčević**, ovaki način rada ostavlja mnogo jači utisak od klasične nastave.

– Danas smo čas bunjevačkog jezika održali u jednom potpuno drugačijem okruženju. Dica su imala priliku da se upoznaju predmetima iz prošlosti, u objektu koji čuva duh prošli vremena, i običajima koji se vezuju za Svetog Ivana Cvitnjaka. Iako se sam praznik obilježava za dvadesetak dana, tad će dica već bit na raspustu, pa smo želili da upravo sad organizujemo završnu radio-

nicu škulske godine – kaže učiteljica Vukčević.

Ona dodaje da je cilj bio da učenici sami dožive običaj, a ne samo da o njemu uče iz udžbenika.

– Dica prave vinčice od poljskog cvijeta, to je uvod u priskakanje vatre i pripovetku o simbolici ovog običaja. Poznato je da dica najbolje uče kroz iskustvo. Ono što sami naprave, vide i dožive, mnogo duže pamte neg ono što samo čuju na času.

U realizaciji radionica već godinama učestvuje i Udruženje građana „Bunjevačka kasina”, koje kroz različite programe doprinosi očuvanju bunjevačke kulturne baštine. **Tamara Babić**, predsjednica UG „Bunjevačka kasina” ističe da je prinošenje znanja o običajima jedan od najvažniji zadataka svi ustanova i udruženja koja se bave očuvanjem nacionalnog identiteta.

– Naš zadatak je da dici približimo običaje, njevu simboliku i značaj, jer je to dio nastavnog programa, ali i dio onog što ko zajednica želimo sačuvati za buduću generaciju. Očuvanje nematerijalnog kulturnog naslijeđa moguće je samo ukoliko se znanje prinosi sa generacije na generaciju. Nova pokolenja tribaje

znat zbog čega su ovi običaji važni. Kroz ovake radionice oni ne stiču samo nova znanja, već razvijaju osjećaj pripadnosti svojoj zajednici i razumijevanje kulturne baštine koju tribaje čuvati.

Poseban doprinos radionici dala je **Marija Bošnjak**, koja već godinama učestvuje u predstavljanju običaja Svetog Ivana Cvitnjaka i prinosi iskustva koja pamti još iz djetinjstva.

– Kad sam bila dite, jedva smo čekali kraj škulske godine. Bosonogi smo odlazili u polje, brali poljsko cvijeće i od njega pleli vinčice. Uveče se palila vatra oko koje su se okupljala dica iz komšiluka. Priskakali smo vatru, družili se i radovali prazniku. To su uspomene koje se ne zaboravljaju. Ovaki prizori se danas sve rjeđe viđaju, pa je posebno važno da se običaj sačuva upravo kroz ovake radionice. Ništa se ne može sačuvati ako to ne nosimo u srcu još od djetinjstva. Zato je važno da dica sama naprave vinčice, upoznaju poljsko cvijeće od kojeg su kadgod vinčice plele i naše majke i oste atmosferu kaka je kadgod pratila ovaj praznik.

Najmlađi učesnici radionice priznaju da im je ovaki način učenja posebno zanimljiv. **Sofija Ivan-**

čić kaže da joj se radionica zdravo dopala.

– Baš mi je zanimljivo sve što radimo. Pored tog što učimo o običajima, družimo se, sigurno i lipo provodimo vrijeme.

Slično razmišlja i **Uroš Lukić**, koji ističe da su ovakvi časovi mnogo drugačiji od uobičajeni.

– Volim ovake časove zato što kroz sigurno stalno štogod radimo i učimo. Mnogo je zanimljivije kad možemo zajedno da se družimo i sami učestvujemo u svemu.

Radionica posvećena Svetom Ivanu Cvitnjaku još jednom je pokazala da se tradicija najlakše čuva onda kad se prinosi kroz neposredno iskustvo. Dok su mališani s vinčicama na glavama priskakali vatru i upoznivali običaje svoji pridaka, bunjevačka kulturna baština dobila je nove, najmlađe čuvare.

N. S.

OSVOJILE ZLATO NA
„VIDOVANSKIM SVEČANOSTIMA”

„Isplele”
pismu
do pehara

Ženska pivačka grupa „Jule” GKUD-a „Ravangrad” iz Sombora osvojila je zlatni pehar na međunarodnim 30. jubilarnim „Vidovanskim svečanostima” – Saboru izvornog narodnog pivanja, koje su održane 27. juna u Domu kulture „Vojislav Ilić” na Rudniku.

Na ovom takmičenju, koje već tri decenije okuplja izvođače izvorne pisme, med 15 mladi pivački grupa iz Srbije, takmičile su se i pivačke grupe iz Republike

XXIII MEĐUNARODNI FESTIVAL FOLKLORA PRIMORSKO U BUGARSKOJ

Čarolija na obali Crnog mora

Da ni čarolije pokadgod nisu prave, pokazalo se to i na ovogodišnjem Internacionalnom festivalu folklor „Primorsko 2026“ koji je održan u periodu od 16. juna do 5. jula.

gento, dr Irina Janekijeva, direktorka „Sport festa“ ko i član Organizacionog odbora festivala i selektor za folklorne ansamble iz Srbije i Mađarske, **Miroslav Vojnić Hajduk**, pridsidnik BKC Subatica.

Ovaj tradicionalni festival je posto značajan kulturni događaj u Bugarskoj za šta su najzaslužniji direktor festivala **Maxim Afino-**

Kad se divani o ovom festivalu triba kazat da je od strane organizatora sve bilo izvanredno: od smištaja do nastupa, al brez an-

sambala iz Rusije, Belorusije, Gruzijske, pa i Ukrajine to nije to. Svi koji se bave folklorom el to prate znadu o čem se radi. Pišuć o ovom ne že-

Srpske i Crne Gore. Somborke su nastupile i izvele staru bačku pismu „Tri vinca plela“. Njev nastup ocinjen je najvišom ocinom žirija čime su osvojile zlatni pehar, a uručene su im i gramate i zlatne plakete Udruženja „Rudničana“.

GKUD „Ravangrad“ predstavljale su stručna rukovoditeljka **Anja Nedeljkov**, etnomuzikolog i vokalni pedagog, ko i članice grupe „Jule“: **Milica Parčetić**, **Aleksandra Kovačević** i **Verica Goretić**.

Anju Nedeljkov imali smo prilike vidit u muzičkim programima RTV-a ko i na božićnim, novogodišnjim, pa i uskršnjim crvenim koncertima. Mlada Somborka radi ko profesorica muzičke kulture, a u slobodno vrime od oktobra 2025. godine radi s pivačkom grupom „Jule“ GKUD-a Ravangrad.

– **Želila sam da na međunaro-**

dnom takmičenju predstavimo tradiciju kraja iz kojeg dolazimo – Bačke. Izabrala sam staru bačku pismu „Tri vinca plela“, a nastup smo upotpunile autentičnom bačkom narodnom nošnjom. Tokom pripravljanja posebnu pažnju posvetila sam upravo stilu pivanja karakterističnom za ovo podneblje, kako bismo pismu izvele što vjernije nje-

zinom izvornom obliku – objasnila je mlada Anja i dodala:

– **Ovo priznanje za mene predstavlja velik podstrek i motivaciju za dalji rad s pivačkom grupom, al je ujedno i potvrda da se nalazimo na dobrom putu. Smatram da ovaj uspih nije samo uspih grupe „Jule“, već i cilog GKUD-a „Ravangrad“, čiji zajednički rad i posvećenost očuvanju tradicije iz godine u godinu donosi značajne rezultate – zaključila je Anja.**

GKUD „Ravangrad“ je s uspihom Jula nastavio serijal zdravo uspišni nastupa na republičkom i regionalnom nivou. Do kraja godine, ova divojačka pivačka grupa će nastupit na nekoliko planirani smotri i svečani manifestacija pa će lipi glasovi mladi „Jula“ ulipšat brojne kulturne varoške događaje.

R. P.

limo umanjit doprinos i nastupe učesnika ovogodišnjeg Festivala, al to je istina. Koliko publika cini nastupe ansambala iz navedeni zemalja najbolje je pokazao blok maestra **Miće Jankovića** koji je svojim izborom ruski pisama i igara doživio prave ovacije od strane publike, koja je svako veče ispunjavala amfiteatar do poslednjeg mista.

Bunjevački kulturni centar je ponosan i na nastupe **Tamare Babić** i **Milice Rukavina** koje su se predstavile starim srpskim i bunjevačkim pismama. Na Festivalu su nastupili ansambli iz: Bugarske, Moldavije, Severne Makedonije, Litvanije, Letonije, Estonije, Rumunije, Poljske i, Srbije koju je predstavljao Bunjevački kulturni centar iz Subatice. Bili su pridviđeni da učestvuju i članovi Bunjevačkog kulturnog udruženja „Neven“ iz Kačmara, al čeljad nisu mogla obezbedit sridstva za putovanje i učešće na ovom Festivalu.

Ovaj Festival je još jedared pokazao svoj kvalitet i tradiciju postojanja u Bugarskoj i šire. **M. V. H.**

SPOMEN-OBILUŽJE ČUVA SIĆANJE NA LAZARA MALAGURSKOG

Mali znak velike zafalnosti

Ko mali znak velike zafalnosti u avliji Muzičke škole u Subatici postavljena je spomen-ploča koja čuva sićanje na **Lazara Malagurskog**, muzičkog pedagoga koji je postavio osnove sviranja tambure u ovoj škuli. Subatica je, sad već davne 1961/62. godine, prva u kadgodašnjoj Jugoslaviji imala Odsek za tamburu. U vrijeme kad se obilježavalo 100 godina od rođenja i 15 godina od smrti, dvogodišnja inicijativa koju je nosio njegov sin **Aleksandar Malagurski** donela je i toliko čekan, a svakako odavno zaslužen, rezultat.

– **Lazar Malagurski je bio začetnik tamburaškog odseka u Subatici, bio je prvi nastavnik koji je pridavao tamburu u našoj varoši. Uticao je na mnoge gene-**

Aleksandar Malagurski i Dragana Nikolić

racije da krenu bavit sviranjem tambure. Danas u Subatici imamo mnogo tamburaški orkestrara, a sve je to plod onog što je kadgod radio Lazar Malagurski. Danas imamo četiri klase tambure u našoj škuli, i u osnovnoj i u sridnjoj škuli, i mi smo ponosni na to što smo dočekali trenutak da pokažemo niku vrstu zafalnosti našem bivšem nastavniku Lazaru Malagurskom – kazala je Dragana Nikolić, direktorica Muzičke škole u Subatici, te je potvrdila kako za tamburu i te kako ima mista:

– Na njoj se mož izvoditi i tradicionalna i ozbiljna muzika, tambura je sad već dostigla jedan visok nivo u umetničkom smislu. Sad se već otvaraju i akademije za tamburu, pa naši učenici, koji završe sridnju Muzičku škulu, mogu se školovati i na visokim školama – na primer u Kragujevcu postoji Muzička akademija i Odsek za tamburu, ko i u okolnim državama.

Dok se polako i sama pripravlja za penziju, **Mira Temunović** evocira uspomine na svojeg učitelja.

– Bila sam med prvim njegovim nasljednicima, završila sam Muzičku akademiju, sad pridajem u Muzičkoj škuli, još malo pa ću i ja u penziju, pa i možem kazat da je čika Lazo doprino razvoju tamburaštva, tamburaške literature i obrazovnog segmenta u muzičkim školama. Zafalni smo mu što je imo svoju viziju, što je znao šta želi uraditi i na svemu onom što nam je ostavio u amanet nešto veliko.

Sa setom evocira uspomene na škulske dane i opisuje učitelja ko vrsnog pedagoga, ali i sjajnog čovika.

– Bio je dobar profesor, pridani svojem poslu, izuzetno vizijski nastrojen i stalno je imo nove ideje koje je realizovao. Prema nama se ponašao ko prema svojoj dci, od milošte smo ga zvali čika Lazo. Razumio je i našu sriću i

naše nevolje, sve je s nama dilio, a i mi sa njim, virovatno.

O velikom radu Lazara Malagurskog, te vridnostima njegovih ideja, divanila je i **Vesna Ivkov**, profesorka Muzičke akademije u Novom Sadu. Ona je istakla kako se malo kasno sustrila s radom Lazara Malagurskog, ali da je rič o izuzetnom pedagogu, te da je njegov rad sad već dobro poznat med studentima etno-muzikologije.

Naporan i emotivan put prošio je i **Aleksandar Malagurski**. Ideja je postojala, a s dobrom idejom, i nuz veliku ljubav, prilažene su sve etape pute do konačnog čina otkrivanja spomen-obiluzja.

– Najteže je bilo otkriti spomen-ploču mojem ocu, ko orden za rad koji je posvetio ovoj varoši, Muzičkoj škuli, a i svojoj porodici – iskren je Aleksandar Malagurski, sin Lazara Malagurskog, koji se zafaljuje svima koji su mu se našli od pomoći na putu, pa dodaje:

– Moj otac je prvenstveno bio muzički pedagog, radio je na obučavanju učenika u Muzičkoj škuli, a sekundarni posao mu je bio rad u kulturno-umetničkim društvima. Davne, 61/62 godine kad je otvoren Odsek za tamburu, prvi te vrste u tadašnjoj Jugoslaviji, u potpunosti se posvetio radu u Muzičkoj škuli, ko jedini nastavnik tambure u to vrijeme. Njegov rad su naslidlili novi profesori...

Naš sagovornik priznaje kako nije nasludio muzički talenat, al i potvrđiva kako neizmerno voli muziku, da zvuk tambure nosi u srcu, baš ko što nosi uspomenu na svojega. Spomen-obiluzje ostaje i ko mali vid velike zafalnosti, al i podsitnik da se ideja i vizija, nuz pridani rad i veliku ljubav, mogu razvit do kraja... N.S.

VELIK DAN ZA ZAJEDNICU

Otkrivanju spomen-obiluzja prisustvovala je i dr **Suzana Kujundžić Ostojić**, pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine. Ona je podvukla kako je to bio značajan momenat za bunjevačku zajednicu koja sad ima još jedan trag postojanja.

– Bilo bi dobro da svi oni koji se bave tamburom, a pripadaju bunjevačkoj zajednici, svate ovaj dan ko poziv da i mi organizujemo svoj orkestar koji će nas pratiti na našim manifestacijama, koji će pokušati nastaviti i tragovima Lazara Malagurskog – tragovima koji su izuzetno veliki za cilj Subaticu. Ako oduzmete Bunjevcima tamburu i muziku, oduzeli ste im jedan dio identiteta – tako da je jasno koliko je ovo velik dan za njega, za sve one koji su s njim rasli i radili – ističe pridsidnica NSBNM.

OŠ „MATKO VUKOVIĆ” DIO PROJEKTA RAZVOJA VIŠTINA ZA 21. VIK

Učenje koje izlazi iz učionice

U našem školskom sistemu znanja se uglavno usvajaju u učionicama i klupama, kroz interakciju učenika i pridavača, al su tu i primeri savremene prakse koji ove okvire šire. Minja se pristup usvajanju znanja, minja se interesovanja, divani se o temama koje nisu u okviru programa, ostvariva se pristup novim tehnologijama, bezbednosti na internetu, debatama... Upravo na takom pristupu zasniva se projekat „Podrška razvoju viština za 21. vik”, u kojem ove godine učestvuje 30 osnovnih škola iz Srbije, med njima i subatička Osnovna škola „Matko Vuković”.

Mirjana Stevanović

Projekat realizuje UNICEF u saradnji sa Centrom za obrazovne politike i Centrom za promociju nauke, a njegov cilj je da učenicima ponudi kvalitetnije vannastavne sadržaje, osnaži nastavnike i pomogne školama da se pripreme za organizaciju jednosmernog rada, u kojem će dica više vremena provoditi u aktivnostima koje razvijaju njeve sposobnosti, interesovanja i kreativnost.

Mentor škola u projektu Saša Glamočak objašnjava da se program ne zasniva samo na radu klubova, već i na povezivanju škola i razmini iskustava med nastavnicima i učenicima.

– Projekat okuplja 30 škola iz cile Srbije. U svakoj od nji oba-

vezno funkcionišu Klub za učenje i STEM klub, dok škole imaju mogućnost da, u skladu sa interesovanjima svoji učenika, osnuju i dodatne klubove. Međutim, cilj nije samo organizovanje aktivnosti, već stvaranje mreže škola koje uče jedne od drugi. Organizujemo međusobne posite, zajedničke radionice i onlajn susrete na kojima škole predstavljaju primere dobre prakse. Nedavno smo, na primer, imali susret posvećen ekologiji, di su škole predstavile rad svoji eko-klubova – kaže Glamočak.

On podsica da OŠ „Matko Vuković” nije prvi put dio ovakvi programa.

– Škola je učestvovala i u prithodnom projektu koji se bavio privazilaženjom digitalnog jaza, pa je nastavak saradnje bio sasvim prirodan. Većina škola u ovom projektu već ima iskustva iz ranijeg ciklusa, a priključilo nam se i nekoliko novi. Ideja je da kroz bogatu ponudu vannastavni aktivnosti škole budu spremne za prilazak na jednosmerni rad i da učenicima ponude mnogo više mogućnosti za razvoj nego što pruža redovna nastava.

Da je upravo to pravac u kojem se OŠ „Matko Vuković” razvija već godinama potvrđiva i direktorica škole Mirjana Stevanović, koja ističe da su vannastavne aktivnosti odavno postale jedno od obiluzja ove obrazovne ustanove.

– Poznati smo, ne samo u Subatici već i šire, ko škola koja tušta ulaže u vannastavne i vanškulske aktivnosti. Sa UNICEF-om i Centrom za obrazovne politike sarađivamo dugi niz godina i iza nas je velik broj uspišno realizovani projekata. Taki programi predstavljaju veliku podršku i učenicima i nastavnicima, jer nam omogućavaju da nastavne sadržaje povežemo sa aktivnostima koje su dicit zanimljivije, podsticajnije i bliže njevim interesovanjima. Na taj način oni ne usvajaju samo gradivo, već razvijaju i veštine koje će im biti potrebne tokom cilog života – kaže naša sagovornica.

Posebnu pažnju učenika privlači STEM klub, u kojem kroz praktičan rad razvijaju logičko razmišljanje, istraživački duh i sposobnost rišavanja problema.

– To je svakako najnoviji i najizazovniji segment projekta. Zahtiva veliko angažovanje nastavnika i učenika, al upravo zato izaziva ogromno interesovanje. Veoma su posicieni i klubovi za učenje. Oni nisu zamina za dopunsku nastavu, već predstavljaju drugičiji način rada u kojem učenici kroz zanimljivije metode lakše savladavaju gradivo.

Pored obavezni klubova, u školi uspišno rade i Debatni klub i Interkulturalni klub. Njeva posebnost je što učenici nisu samo učesnici, već i kreatori programa.

– Dica sama pridlažu teme koje ji zanimaju. U Debatnom klubu biraju pitanja o kojima žele divaniti, dok u Klubu za učenje imaju mogućnost pridložiti oblasti kojima žele posvetiti više pažnje. Kad učenicima date priliku da biraju, njrva motivacija je mnogo veća, a samim tim i rezultati koje postižu.

Interkulturalni klub predstavlja jedan od najpropoznatljiviji programa škole i nastavlja tradiciju koja traje godinama. Njegov cilj nije samo upoznavanje različiti kultura, već i stvaranje okruženja u kojem učenici uče poštivati različitosti i razvijaju osicaj zajedništva. Podršku radu ovog kluba pruža i bunjevačka zajednica, što je sasvim prirodno imajući u vidu da se u školi realizuje nastava iz predmeta Bunjevački jezik sa elementima nacionalne kulture. Bunjevci tako predstavljaje važan dio bogatog mozaika jezika, obicaja i tradicija koji svakodnevno živi u ovoj školi.

Kako ističe Vesna Biljanski, pridavač bunjevačkog u ovoj školi, upravo je ta raznolikost jedna od najveći vridnosti OŠ „Matko Vuković”.

– Ponosni smo na to što nigu-jemo različitosti i što je naša škola misto u kojem ima prostora za svako dite. Učenici su upućeni jedni na druge, zajedno uče, druže se i upoznaju kulture iz koji dolaze njevi vršnjaci. Virujemo da upravo kroz tako okruženje stiču ne samo nova znanja, već i međusobno poštivanje, razumivanje i otvorenost prema drugima.

Aktivnosti obuhvataju učenike svi uzrasta, ali je najveći broj programa naminjen dicit od četvrtog do osmog razreda, di je uključeno i najviše nastavnika.

N. S.

Naši stari su imali običaj kazati: „Mokar juli sriću guli“, i to ne bez razloga. Kiša je škodila zrlom žitu, jel je kvalitet bio manji. Ako zaintači padat kiša, žito je znalo iskljati u vlatu. Bilo je ušuškano u plivu, pa ako je mokro friško isklja. Znalo je kljati i u krs-tinama, pa i na kamari vlače poze-teni. Tako iskljano žito se nije as-niralo na krov, već se davalo josa-gu. Štetu su napravile oluje, ampe, led i tušta kiše, jel se mokro i vlažno žito nije moglo kositi ni vrc. Za-to se u risu zdravo žurilo raditi kad je lipo vrime.

Sušтина risa

Ris je kadgod bio težak, napo-ran, al cinjen poso, jel se u risu obezbedio krov za cilu godinu. Za-vršetak risa se slavio, zafala Bogu na krovu od novog žita je postala prva dužijanca. Da se svati pojam dužijance, triba se upoznat kako se kadgod dolazilo do kruva koji je svitu bio najvažnija rana.

Bunjevci su krov zdravo čuvali i poštivali. Kako bogataši, tako i oni malo skromniji i brezzemljaši, krov je bio svima zajednički. Naši prici su radili i teže poslove od risa, na primer, branje kuruza po ladnoj i vlažnoj jeseni, sičenje i rizanje teške kuružne i sadivanje u klupe, pa vađenje šećerne ripe ručno, po ladnom i blatnjavom vrimentu, ko-šenje trske po zaleđenom dolu i po snigu... Nikom ne bi ni palo na pa-met da kakogod proslavi svršetak ti poslova. Proslava je pripala samo risu, a ne toliko zbog teškog posla, već čerez kruva od novog žita. I to je zapravo smiso dužijance.

Ris je, fala Bogu, gotov

Risari su uvijek gledali da ris zavr-še pridi podne, ako je tribalo, po-žurili su da bude gotovo do podne, a ako je bilo manje, onda su malo oklivali. Koja je risaruša bila višta, oplela bi vinac od žita, pa su ga metnili bandašu oko šešira, a svi drugi su se zakitili sa po dva vlata žita, risari za šešir, a risaruše prip-

nu na leveš pa je izgledalo ko per-lice. Tako nakićeni i veseli uzmu svoj alat i krenu na salaš. Prvi su išli bandaš i bandašica, a svi drugi za njima u paru, išli su veseli s pis-mom. Dica, kad su čula pismu, do-trčala su i javili gazdi da idu risari, pa su otvorili širom kapiju. Gazda, gazdarica i sva druga čeljad, biroši i sluškinje i dica dočekali su risare pridi salašom.

Risari su se na svim salašima slično pozdravljali: „Faljen Isus, gazda, ris je, fala Bogu, gotov. Sve smo uradili kako smo mogli najbo-lje, nećete nać mane, sve je prošlo u najboljem redu, ima toliko i toli-ko krsčina žita“. Onda bi gazda ka-zo: „Amen uvik, fala dragom Bogu na dobrom žitu i lipom vrimentu, a vama fala za vaš rad i trud. Ima-ćemo kruva za cilu godinu i mi i vi.“ Onda je bandaš dao gazdarici vinac od žita, a ona ga je unela u ambetuš i obisila na zid i tamo je stojo do godine do novog žita. Za-tim su risari i risaruše očli kod bu-nara, da se umiju, speru prašinu, pa obuku čisto ruvo što su poneli da se mogu prisvuć.

Reduše su sastavile velike astale pridi salašom u ladu, ispod kakog brista el drača, i pomećali dugačke klupe da mogu svi posidat. Prvo su svi zajedno izmolili na glas Očenaš, onda je gazda nazdravio s rakijom, da malo saperu grlo od prašine.

I čeljad koja su kosila sami svoje žito i oni se skupili dvoji, troji za-jedno i proslavili dužijancu, slično ko i ovi. Čorba je obično bila koko-šija, mesa iz čorbe i sos od višanja, kaki paprikaš i salata od krastavaca. Na kraju je bilo pogače s makom, sirom i s višnjama, a bilo je i malo vina. Ako je kogod imo harmoniku, onda se igralo, pivalo i veselilo.

Ovako se na bunjevačkim salaši-ma slavila dužijanca i prinosila s kolina na kolino, još zdravo prija nek što su počele crkvene duži-

jance. Kad je počo Drugi svitski rat, koji je dono velike promine u društvu, onda su se te dužijance nažalost počele gubit i nestajati.

Zafala Bogu

Ovaj lipi običaj, zafala Bogu za krov, je bio od velike kulturne vridnosti, što je ocinio i svećenik **Blaško Rajić**.

Kasnije, da bi se sačuvala od zaborava i još više ulipšala, duži-janca je uvedena i u crkvene sve-čanosti. Svaka crkva je imala svoju dužijancu, a na kraju je bila u Su-batici. Te dužijance su bile slične da-našnjima. Bandašica u bilom ruvu, bandaš u odilu, a risari i risaruše u narodnoj nošnji, a oblačili su u noš-nju vridniju i manju dicu. Pridveče se održavalo kolo igranka za mlade.

Posli risa ide vršidba

Čim se ris završi, oko krsčina se uzorala po jedna brazda, ako se za-pali strnjika, da se ne zapale krsti-ne. Ljudi su spremali zaprežna ko-la za voženje žita, nuz lotre su sve-zali pomoćnice, a priko nji čatlove, pa su na to slagali snopove žita. Žito se nosilo kod salaša, di se dilo u kamare. Obično se radilo mo-bom, da što prija završe kamaru, da ne zakisne, ako slučajno naiđe kiša, jel kadgod nije bilo ti veliki najlonski ni drugi ponjava, da se pokrije kamara. Ako slučajno po-kisne, snopovi žita se morali raz-baciti da se osuše.

Žito se vrlo mašinama. Mašina vršalica je počimala vrc kod gazde od mašine, pa redom od salaša do salaša. Kazan je vuko mašinu, a za mašinom bodu, di je stojo kojeka-ki alat za kazan i mašinu. ko i bu-ćuri s ruvom za čeljad, jel kući su išli samo subotom. Na vršalici je tribalo jedno 20 čeljadi, gazda od mašine je obično bio bandaš, on se

staro da sve bude u redu. Mažar je mirio džakove žita na maži. Ranjač je stojo na mašini, dobošarka je do-davala snopove žita, s vlačom okre-nutim doli, ona je s nožom rasikla uže, a ranjač ga je spuštio u bubanj.

Snoplari su sa kamare bacali snopove vilama na mašinu. Koljari su na kolju nosili slamu, koju je sa-divo kazološ. Plivu, krupnu i sitnu su kupile i nosile plivarke. Malo dalje od guvna u ladu je bilo misto za pušenje, tu su se malo odmorili i napili vode, dok opet ne dođe smina poslu. Ženske su nosile bu-njevačka paorska ruva, jel kadgod ni jedna žena ni divojka ne bi obukla pantalone. Dobošarke kad su išle gori na mašinu, suknje su svezale uzicom više članjka, da vi-ter slučajno ne zamane i povuče ši-roke suknje sa žitom, pa bi mogle nastradat. Ilo se triput na dan, ru-čak, užna i večera. Radilo se od vi-da do vida, jel kad se počne smra-čivat, nije se moglo raditi. Spavalo se u guvnu, na slami. Ustajalo se rano, čim svane i razvidi se počelo vrc. Ako su imali više žita, ostavljali su na tavan za godinu, da ima je ako slučajno ne rodi el ga potuče led.

Manje rada – manje poštivanja

Sad se sve prominilo, ris i vršid-ba, žito niko ne ostavlja na tavan, već se oma sve proda s njive, a pos-li se cile godine kupuje gotov krov. Kad bi sad ustali naši prici, koji su sa znojom lica svog radili ris i vršli žito, pa da vide kako se sad žito ko-si i vrše zajedno. Veliki kombajni „Džondiri“ i drugi, pokose, ovršu žito, a da se čovik ni ne oznoji ni upraši, jel ima ugrađen klima uređaj.

Sad se do kruva zdravo lakše do-đe, pa se valjda zato krov ne pošti-va i ne cini ko kadgod. Ne znam jel ga ima zdravo tušta, jel je zdravo jeftin, kod se tako razbaciva i na smeću mož vidit po čitavu veknu kruva bačenu. Ima taki što kažu da ne vole krov, jel ovaj krov nije više ko onaj domaći što su pekle naše domaćice. Krov je kadgod bio naj-važnija rana, a o krovu i vodi mož dugo izdržat.

A. V. K.

Sveci koji se spominjemo

Jula miseca nema ni jedan zapovidan svetac, da se slavi priko nedilje, samo ima oni manji svetaca koji se samo spominjemo. Tome Apostola spominjemo se trećeg jula. On nije virovo da je Isus uskrsnio, a Isus mu je kazao: „Pruži svoju ruku i opipaj rane na mojim rukama, i ne budi nevirovani nego viran”.

Konstantina se sićamo petog jula. On je redovničko ime dobio Ćiril, a brat mu Metod. Rođeni su u Grčkoj u Solunu, sastavili su slova za svoje pismo ćirilicu, privodili su svete knjige i Bibliju na slovensko pismo, postali su poznati književnici. Ćiril je umro u Rimu 869. god., a Metod je bio nadbiskup u Panoniji, a umro je 885. godine u Sremskoj Mitrovici. Papa Ivan Pavao II proglasio ih je zaštitnicima Evrope.

Svetog Ilije proroka spominjemo se 20. jula. On je bio pomoćnik sirotinje, branitelj pravde i slave Božje. Čerez čistog i svetog života Bog ga je u ognjenoj munji vinio u nebo. Zaštitnik je

od munje i groma. Na taj dan se po crkvama svete „ilinske sviće”, koje se pale ako je veliko nevrime.

Marije Magdalene se spominjemo 22. jula. Ona je, kako pišu stari spisi, bila grišnica, a kad je Isus došao u Šimunovu kuću, obratila se i nije više grišila do kraja života. Očla je u Marsej i tamo živila sveti pokornički život.

Svetog Jakova starijeg spominjemo se 25. jula. On je brat Ivana Evanđeliste, ubijen je mačom od Heroda. Svetog Joakima i Svete Ane spominjemo se 26. jula. Oni su bili pobožna čeljad, a dice nisu imali, uvijek su Boga molili da dobiju dte. Bili već u malo starijim godinama, kad njim je molitva bila uslišena. Rodilo njim se cura kojoj su dali ime Marija, ona je bila izmoljeno dte, pa su je s molitvom u viri odra-nili. Ona je rodila Isusa Krista, spasitelja svi-ta.

A. V. K.

BUNJEVAČKA ZDILA

I slano i slatko

Musaka od mauna

1 kg mauna
jedna paradička
1 paprika
1 glavica crnog luka
malo soli
1 kašika masti
polak kašike sitne paprike
malo papra
2 čena bilog luka.

Za priliv:

polak litre mlika,
3 jajeta
malo brašna.

Maun oprat, isić pa prodinstat na masti s isickanim crnim lukom. Kad maun smekša, dodat isićenu papriku, paradičku, isickan bili luk, sitnu papriku, papar i malo soli, pa metnit u tepciju nek se peče u lerni. Kad počme rumenit, prilit s mlikom umućenim s jajima i 3 kašike brašna.

Kuglov s višnjama

20 deka šećera
1 margarin
4 jajeta
1 deci mlika
40 deka brašna
polak praška za pecivo
20 deka višanja.

Margarin umutiti sa žumanjcima i šećerom, dodat mliko i brašno s praškom za pecivo i umućeno biljance, promišat, pa dodat iskalan višnje. Salit u kalup namazan s mašćom i posut brašnom, pa kuglov metnit nek se peče.

Pogača s višnjama

Za tisto:

80 deka brašna
paketić kvasa
1 jaje
1 kašika šećera

foto: recepti.com

1 kašika masti
na vr kašike soli
mlika koliko zahtiva da se zakuva mekše tisto

Pri kraju se doda masti još prikuva, pa se pokrije salvetom i ostavi da se kreće.

Za punjenje:

1 kila iskalani višanja
2 kašike griza
šećera po ukusu
1 žumanjce za mazanje pogače

Kad se tisto krene, izručit na siniju posutu brašnom, pa napraviti 2 jupike. Kad se odmore, na čaršapu rukom razvuć veličine duže tepcije. Višnje ociditi od soka, dodat griz i šećer po ukusu (ne treba previše šećera), izmšat pa pomećat polak na razvućeno tisto, pa savit u rolnu, tako i drugu jupiku, pa metit u mašćom namazanu tepciju. Pogaču namazat razmućenim žumanjetom, pa metit da se peče.

A. V. K.

PROŠLO JE 275 GODINA OD IZGRANJE KAPELE SV. IVANU NEPOMUKU

Sačuvan prvobitni izgled

Najstarija sačuvana crkvena rimokatolička kapela, posvećena Sv. Ivanu Nepomuku – svetitelju, zaštitniku od poplava, upravo je obilježila 275 godina otkako je sagrađena u Somboru. Ova ljupka građevina sazidana je u rokoko stilu, priko puta franjevačkog manastira i crkve (današnja Crkva Sv. Trojstva i Župni dvor), na imanju koje je varoš dodilila Bačkoj komorskoj administraciji, čije se sidište od 1750/51. g. nalazilo u Somboru.

Bila je ovo prilika da se što god više sazna jel podsiti o ovoj znamenitoj građevini ko i samom svecu.

Ivan Nepomuk je rođen polovinom 14. vika i bio je češko-nemačkog porikla. U mladosti je studirao teologiju u Padovi i postao doktor kanonskog prava. Imenovan je za vikara praškog nadbiskupa, a u sukobu između crkve i češkog kralja Václava zalagao se za očuvanje crkvenog integriteta i autonomije, zbog čega je i pogubljen. Kasniji izvori (iz polovine 15. vika) navode da je Ivan Nepomuk pogubljen zbog zavjete da ne izda svetu tajnu ispovidi, pa nije pristo kralju odat sadržinu ispovidi kraljice, koju je ljubomorni suprug optužio za neviru. Ivan Nepomuk je zbog tog 1393. g. zatvoren, okrutno mučen i na kraju bačen s Karlovog mosta u ruku Vltavu. Njegov kult svetitelja brzo se širio u češkim i nemačkim zemljama, pa je postao svetac-zaštitnik Češke i Praga, ko i zaštitnik reka, mostova, mlinara i vodenica, ribara i davljenika. Beatifikovan je 1721. godine, a zvanično ga je za svetitelja kanonizovao **Papa Benedikt XIII** 1729. godine.

Ko posledica carske naredbe od 1729. g. da se u svim zemljama austrijske krune raširi kult novo-

Današnji izgled kapele Sv. Ivana Nepomuka

kanonizovanog svetitelja Ivana Nepomuka, zaštitnika od poplava i zaštitnika svete tajne ispovidi, podizane su crkve i kapele posvećene ovom svetitelju istako je somborski pisac i zavičajni istoričar **Milan Stepanović**.

– U Somboru je, prema zapisu hronike ovdašnjeg franjevačkog samostana, oko 1751. g. podignuta kapela Svetog Ivana Nepomuka, na zemljištu županijskom u blizini samostana, trudom komorskog administratora gospodara Franje Redla. Staro pridanje, al i oblik i položaj kapelice, navodili su na pretpostavku da je osnova kapele (u obliku nepravilne elipse, zarubljene na istočnom dnu) nastala od kadgodasnjeg turske bogomolje koja je pos-

tojala nuz obližnju Pašinu kulu, u čijoj je neposrednoj blizini, ko malu džamiju ćeramidom pokrivenu, pominje 1665. g. u svojem opisu Sombora turski putopisac **Evlija Ćelebi**.

Ktitor kapele **Franc Redl** bio je administrator Bačke komorske uprave, koji je od 1750. g. živio u Somboru (njegovo zaslugom počela je iste godine izgradnja zgrade Komorske administracije u Somboru, koja će poneti ime Grašalkovićeva palata). U vreme borbe za elibertaciju varoši (1745-1749) Franc Redl je bio moćan protivnik Somboraca i njegov nauma, al je, posli proglašenja Sombora za slobodnu i kraljevsku varoš (1749), postao njegov prijatelj i zaštitnik. Plemstvo je dobio 1759. godine, a

u Somboru je živio i radio sve do smrti 1764. godine.

Kapela Sv. Ivana Nepomuka do vrha krsta visoka je 12 metara, a zid kapele je visok šest metara, koliko su visoki zasvođen krov i uski toranj s krstom.

– Prema sačuvanom planu iz 1772. godine, prvobitan krov kapele bio je šestougaone osnove i na dva nivoa. Posli je načinjen ovalni krov, koji je, sve do Prvog svetskog rata, bio pokriven bakarnim limom. Kad je bakar skinut za vojne potrebe, kapela je iznova pokrivena pocinkovanim limom. Ispod ovalnog prozora na južnoj strani nalazio se još jedan ulaz, koji je kasnije zazidan. Nuz kapelu je, polovinom sedamdeseti godina 18. vika, podignuta barokna jednospratnica Pavla Krušepca, komorskog administratora, a početkom osamdeseti godina 19. vika i zdanje Mađarske čitaonice (danas su to zdanja Istorijškog arhiva i Dičijeg odiljenja Varoške biblioteke). U kapeli se misa obavljala samo na dan Sv. Ivana Nepomuka, 16. maja – objasnio je Stepanović.

Kapela Sv. Ivana Nepomuka, koja od 1948. g. ima status zaštićenog spomenika kulture, a od 1991. g. i status kulturnog dobra od velikog značaja, sačuvala je svoj prvobitan izgled do danas, a starim šarmom zaiskrila je nakon detaljne obnove 1999. godine, kad je ponovo pokrivena bakarnim krovom. Njezina fasada obnovljena je u lito 2018. godine.

Ovo lipo sakralno zdanje jedinstveno je u Somboru, a i šire, po činjenici da je jedno vreme bila i misto umetničkog ateljea varošskog slikara **Jenea Višinke**. Upravo u ovoj kapeli, slikar je naslikao brojne portrete znameniti svetaca, svećenika i znameniti varošćana.

R. P.

PROŠLO JE 115 GODINA OD OSNIVANJA BIOSKOPA „LIFKA” U SUBATICI

Filmska tradicija koja traje

Bunjevačka nacionalna zajednica je tušta ustanova kulture na teritoriji Subatica proglasila za ustanove od posebnog značaja, a među njima je i Ustanova kulture Art bioskop „Aleksandar Lifka”. Kako se ove godine obilježava 115 godina od osnivanja prvog bioskopa u Subatici, pripravili smo pripovetku o njegovom osnivaču **Aleksandaru Lifki** koji je ostavio značajan trag u kinematografiji ovi prostora.

Rođen je u Brašovu, 20. maj 1880. godine, i smatra se jednim od pionira kinematografije u Sridnjoj Evropi. Od 1900. godine, osim prikazivanja filmova u svojem putujućem bioskopu, bavi se i snimanjem filmova, ko i komponovanjem filmske muzike. Godine 1911. otvorio je prvi stalni bioskop u Subatici.

Aleksandar Lifka, od majke **Ernestine** i oca **Karla**, rođen je na porodičnoj turneji u Brašovu (danas Rumunija) di je porodica nastupala sa svojim putujućim panoptikumom. Rano ditiinstvo je provo u mistu Žatec (Češka). Sridnju

škulu pohađa u Beču di izučava elektrotehniku. Imo je samo pet godina kad mu je otac umro. Mater je uspija održat porodični poso, vodit putujući muzej i panoptikum, priranjit porodicu i školovat dicu.

Od rane mladosti Aleksandra Lifku privlače novotarije, posebno laterna magika i kromatrop, koje su bile priteče kinematografa. Ove sprave su stvarale iluziju pokretni slika. Braća **Limijer** su 1895. godine patentirala prvi kinematograf, a premijerna projekcija je održana u „Grand kafeu” u Parizu. Kad je saznao da će braća Limijer održat projekciju u Beču, bilo je to 1897. godine, Aleksandar Lifka je ko sedamnajstogodišnjak prisustvovalo toj projekciji.

U bivšoj zgradi hotela „Hungarija” u Subatici Aleksandar Lifka je 1910. godine započeo priređivanje prostorija za prikazivanje filmova, a 1911. godine prvi stacionarni bioskop pod imenom „Bioskop Lifka” počeo je s radom. U međuvremenu se oženio Subatičankom **Eržebet Bek** s kojom nije imo dicu.

Tokom I svetskog rata Aleksandar Lifka je bio mobilisan i poslat na front u Galiciju, di je snimio nekoliko filmova. Nakon ranjavanja je raspoređen u Beč di je radio u Odljenju vojnog žurnala, a potom u Badenu ko operater u Glavnom štabu austrougarske vojske. Nakon povratka u Subaticu prodo je bioskop, al je i nastavio radit u njemu. Sa suprugom je osnovo pridružeće za distribuciju filmova „Orient film d.d.”, koje je radilo do početka 30-ti godina. Posli gašenja pridružeća bio je vlasnik trgovine elektrotehničkom robom i radio aparata.

Tek posli II svetskog rata Aleksandar Lifka je prihvatio jugoslo-

vensko državljanstvo. Umro je 12. novembra 1952. godine u svojem vinogradu u Bačkim Vinogradima, u selu di je i provodio najviše vremena i di je od svojeg novca opremio i bioskop. Saranjen je u porodičnoj grobnici na Bajskom groblju u Subatici.

Važno je takođe istaknit da je na mistu di se danas nalazi bioskops-

ka sala UK Art bioskop „Aleksandar Lifka” kadgod bila zgrada hotela „Hungarija” di je održano prvo Veliko prelo 1879. godine i masovnije okupljanje Bunjevaca tog vremena di su i Bunjevci ostavili svoj trag, a di se danas održavaju mnoge manifestacije kroz okvir rada Bunjevačkog nacionalnog savita.

T. B.

Varoška uprava Subatica, Trg slobode br. 1, Sekretarijat za poljoprivredu i zaštitu životne sridine, na osnovu člana 14. i 39. Zakona o procini uticaja na životnu sridinu („Sl. glasnik RS”, br. 94/24), u svojstvu nadležnog organa:

OBAVIŠTAVA JAVNOST O PODNETOM ZAHTIVU ZA ODLUČIVANJE O POTRIBI PROCINE UTICAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNU SRIDINU

Podnosilac zahtiva J.K.P. „Vodovod i kanalizacija” Subatica, Trg Lazara Nešića br. 9/a, 24000 Subatica, podno je dana 26.06.2026. godine, pod brojom 003086069-2026-09693-004-081-380-001, Zahtiv za odlučivanje o potrebi procine uticaja na životnu sridinu projekta: „Izgradnja distributivnog javnog vodovoda u slipom kraku ulice Bračke u Subatici”, na katastarskim parcelama br. 15632 i 25511k.o. Novi grad, Subatica.

Javnost mož izvršit uvid u podatke, obavještenja i dokumentaciju nosioca projekta i dostavi mišljenje na podnet zahtiv u roku od 15 dana od dana oglašavanja. Uvid se mož izvršit u prostorijama nadležnog organa u Varoškoj kući u Subatici, soba 130, svakog radnog dana od 10 do 14 časova, ko i elektronski na internet veb prezentaciji Varoši Subatice, na adresi www.subotica.ls.gov.rs/cat_doc/zastita-zivotne-sredine. Mišljenja se mogu dostavit na adresu nadležnog organa el elektronskom poštom na adresu zivotnasredina@subotica.ls.gov.rs.

U postupku odlučivanja, organ mož donet odluku da je za predmetni projekat potrebna izrada studije o procini uticaja na životnu sridinu i odredit njezin obim i sadržaj, el odluku da za predmetni projekat nije potrebna izrada studije o procini uticaja na životnu sridinu i odredit mire spričavanja, smanjenja el otklanjanja negativni uticaja el druge minimalne uslove zaštite životne sridine.

SAVITI NUTRICIONISTE ZA ZDRAVIJI ŽIVOT – ISHRANA I ULOGA DRUŠTVA

Šta je najbolji izbor za hidrataciju tokom vrućina?

Kad temperature pridu 30, a često i 35 stepeni Celzijusa, organizam ulaže dodatni napor kako bi održao normalnu telesnu temperaturu. Znojenjem gubimo vodu, ali i važne minerale poput natrijuma, kalijuma i magnezijuma. Upravo zbog tog, pravilna hidratacija postaje jedan od najvažnijih faktora očuvanja zdravlja tokom lita. Međutim, mnogi se i dalje pitaju dal su gazirani sokovi, energetska pića el kafa dobra zamina za običnu vodu. Odgovor nije potpuno jednostavan, ali jedno je sigurno – nijedan od ovi napitaka ne mož u potpunosti zaminit vodu.

Gazirani sokovi – osveženje koje kratko traje

Na prvi gutljaj ledeni gazirani sok izgleda ko savršeno rješenje za vrućinu. Ladan je, sladak i pruža trenutni osiće osveženja. Međutim, iza tog osiće krije se nekoliko problema. Većina gazirani sokova sadrži velike količine šećera. Jedna limenka od 330 ml često sadrži između 30 i 35 grama šećera, što odgovara približno sedam do osam kašikica. Organizam mora obraditi toliku količinu šećera, što mož dovest do nagli skokova, a zatim i brzog pada nivoa glukoze u krvi. Ko posledica javlja se nov osiće žeđi i želja za još jednim pićem. Pored tog, gazirani napici gotovo da ne sadrže vitamine, minerale el druge hranljive materije koji bi doprineli oporavku organizma nakon znojenja. Takozvane „zero“ el „light“ verzije imaju znatno manje el nimalo šećera, ali ni one ne predstavljaju idealan izbor za hidrataciju.

Ivan Katančić
strukovni nutricionista - dijetetičar

ju. Iako mogu bit bolja alternativa klasičnim gaziranim sokovima kad je rič o unosu kalorija, voda ostaje nezamisljiva.

Energetska pića – zašto liti predstavljaju dodatni rizik?

Energetska pića često se reklamiraju ko proizvodi koji povećavaju energiju, koncentraciju i izdržljivost. Njevi glavni sastojci su kofein, šećer, taurin i različiti stimulansi. Problem nastaje kad se ovaki napici konzumiraju tokom veliki vrućina. Visoka temperatura već opterećiva srce i krvne sudove, a kofein dodatno ubrzava rad srca i mož povećati krvni pritisak. Kod ositljiviji osoba mogu se javiti lupanje srca, nervoza, drčanje, glavobolja el osiće malaksalosti. Posebno zabrinjava činjenica da mladi često posežu za energetskim pićima tokom sportski aktivnosti el boravka napolju. Kombinacija intenzivnog znojenja, visoki temperatura i veliki količina kofeina mož povećati rizik od dehidracije i pri-grijavanja organizma. Još opasnija

je kombinacija energetska pića i alkohola. Kofein mož prikrit osiće umora i opijenosti, pa osoba ima utisak da je sposobnija neg što zaista jeste.

Kafa – nepravedno optužena el ipak problem?

Godinama se virovalo da kafa izaziva ozbiljnu dehidraciju i da je tokom lita triba potpuno izbjigavati. Savremena istraživanja pokazuju da je istina štogod drugčija. Kofein ima blago diuretičko dejstvo, ali kod osoba koje redovno piju kafu, taj efekat je znatno slabiji neg što se ranije mislilo. Jedna el dvi šoljice kafe dnevno neće izazvati značajnu dehidraciju ukoliko osoba tokom dana unosi dovoljno vode. Ipak, kafa nije napitak kojim triba gasiti žeđ. Tokom zdravo topli dana priporučiva se da se nakon svake šoljice kafe popije i čaša vode. Na taj način organizam će lakše održavati ravnotežu tečnosti. Posebnu pažnju triba obratiti na napitke iz kafića koji sadrže šlag, sirupe, šećer i različite prilive. Taki

napici često imaju više kalorija neg kompletan doručak i predstavljaju više desert neg osveženje.

Šta je onda najbolji izbor?

Brez obzira na reklame i trendove, voda ostaje najbolji napitak za većinu ljudi tokom lita. Ona najefikasnije nadoknađiva izgubljenu tečnost, nema kalorije i ne opterećiva organizam. Pored vode, dobar izbor mogu bit blago razlađeni nezaslađeni biljni čajovi, mineralna voda, limunada bez dodatog šećera el voda obogaćena kriškama limuna, krastavca, nane el drugog voća. Rana takođe doprinosi hidrataciji. Lubenica, dinja, krastavac, paradajka, jagode, briske i drugo sezonsko voće i povrće sadrže velike količine vode i predstavljaju odličan dodatak litnjem jelovniku.

Zaključak

Gazirani sokovi mogu pružiti kratkotrajno osveženje, ali nisu pravi izbor za hidrataciju. Energetska pića tokom veliki vrućina nose dodatne rizike zbog visokog sadržaja kofeina i šećera, posebno kod mladi i fizički aktivni osoba. Kafa, kad se konzumira umireno, nije neprijatelj hidratacije kako se kadgod virovalo, ali ni ona ne može zaminit vodu. Najjednostavniji savit često je i najbolji: nek voda bude prvi izbor kad ste žeđni, a ostale napitke posmatrajte ko povrimeni dodatak, a ne ko osnovni izvor tečnosti. Tokom litnji vrućina upravo pravilna hidratacija mož napraviti veliku razliku između osiće svežine i iscrpljenosti.

LAVANDA – UVIK NOSI MIRIS MEDITERANA

Vikovni saveznik zdravlja

Početak jula vrime je kad polja lavande dostižu svoj pun sjaj. Ljubičasti cvatovi, pripoznatljiv miris i bogata istorija učinili su ovu biljku jednom od najcjenjeniji likoviti i aromatični vrsta na svitu. Iako je danas mnogi povezuje sa Provansom u Francuskoj, lavanda vodi poriklo iz mediteranskog basena, di samoniklo raste vikovima. Nalazimo je od južne Evrope, priko severne Afrike do dilova zapadne Azije, a zafaljujuć svojoj otpornosti danas se gaji na gotovo svim kontinentima.

Naziv lavanda potiče od latinske reči lavare, što znači „prat”. Stari Rimljani dodavali su njezine cvatove u vodu za kupanje, virujući da ona ne samo da osvežava tilo već i doprinosi zdravlju i opštem blagostanju. Njezina primena ubrzo je privazišla granice higijene – koristila se za nigu kože, osvežavanje prostora, al i ko prirodni lik protiv nesanice, glavobolje i različiti tegoba.

Savrimena naučna istraživanja potvrdila su da lavanda sadrži više od 150 biološki aktivni jedinjenja. Najznačajniji sastojci njezinog etarskog ulja jesu linalol i linalilacetat, jedinjenja koja imaju umirujuće dijestvo na nervni sistem. Upravo zafaljujuć njima, miris lavande mož doprineti smanjenju stresa, napetosti i osiĉaja anksioznosti, ko i poboljšanju kvaliteta sna.

Nuz etarsko ulje, cvatovi lavande sadrže flavonoide, tanine, kumarine i fenolna jedinjenja. Flavonoidi pridstavljaje snažne antioksidanse koji štite ĉelije od dijestva slobodni radikala i doprinose oĉuvanju zdravlja krvni sudova. Tanini imaju blago antiseptiĉno i adstringentno dejestvo, zbog ĉeg se lavanda tradicionalno koristi kod manji upala kože i sluzokože. Fenolna je-

foto: pixinio.com

dinjenja dodatno doprinose protivupalnom i antibakterijskom efektu biljke.

Lavanda sadrži i manje koliĉine minerala poput kalcijuma, gvoŹda i mangana. Kalcijum je vaŹan za oĉuvanje zdravlja kostivi i zuba, gvoŹde uĉestvuje u stvaranju hemoglobina i prinosu kiseonika kroz organizam, dok mangan ima znaĉajnu ulogu u metabolizmu i zaštitu ĉelija od oksidativnog stresa. Iako se ovi minerali u lavandi ne nalaze u velikim koncentracijama, zajedno sa drugim aktivnim sastojcima doprinose njezinoj ukupnoj nutritivnoj vridnosti.

Posebna vridnost lavande ogleđa se u njezinom uticaju na nervni sistem. Brojne studije pokazale su da miris etarskog ulja mož pomoć u opuštanju organizma, ublaŹavanju nervne napetosti i lakšem uspavlivanju. Upravo zbog tog lavanda je ĉest sastojak preparata namineni aromaterapiji, relaksacionim kupkama i proizvodima za nigu tila.

Istovrimeno, njezina antibakterijska i protivupalna svojstva ĉine je korisnom i u nigi kože. Preparati na bazi lavande ĉesto se koriste kod manji iritacija, ugriza insekata el površinski oštećenja kože, dok prijatan miris dodatno doprinosi osiĉaju sveŹine.

U svakodnevnoj ishrani i domaćinstvu lavanda nalazi sve širu primenu. Osušeni cvatovi mogu se

koristiti za pripravljanje aromatiĉnog ĉaja, koji se tradicionalno pije u veĉernjim satima radi opuštanja. Sve ĉešće se dodaje domaćim limunadama, sirupima i meĉu, dajuć im pripoznatljivu cvatnu aromu. U gastronomiji se koristi i ko zaĉin za kolaĉe, kekse, sladolede i pojedina ila od mesa, al u zdravo malim koliĉinama kako ne bi nadjaĉala ostale ukuse.

U domu su kesice sa sušenim cvatovima lavande i danas jedan

od najprirodniji naĉina da se or-mari i prostorije osveŹe prijatnim mirisom, dok istovrimeno odbijaje moljce i pojedine insekte.

Ipak, ko i kod svi likoviti biljaka, priporuĉiva se umirena upotreba. Etarsko ulje lavande zdravo je koncentrovano i ne bi trebalo nanositi direktno na koŹu brez odgovarajućeg razblaŹivanja, dok se trudnicama, dojiljama i osobama koje koriste odreĉene likove savituje konsultacija sa doktorom prija nje-gove redovne primene.

Spoj bogate istorije, prijatnog mirisa i brojni korisni svojstava uĉinio je lavandu jednom od najcjenjeniji biljaka svita. U vrime kada priroda poĉetkom jula pokazuje svoju punu raskoš, upravo lavanda pridstavlja simbol lita, opuštanja i prirodne brige o zdravlju.

Pripravila:

Eva Kovaĉ Peĉkai

Bunjevaĉka kujna

Torta s briskama

Potrebno je

za piškotu:

- 6 kašika šećera
- 4 kašike brašna
- 2 kašike mliveni ora
- 2 kašike prezle

za krem:

- 6 Źumanjaca
- 150 – 200 g šećera
- 1 margarin
- 150 g mliveni ora
- 150 – 200 g mlivenog kekxa
- 1 boca dunca od brisaka
- 1 šlag

Pripravljanje:

Piškota: biljanca umutiti u ĉvrst snig, pa postepeno dodavati šećer, i jedno po jedno Źumanjce. Na kraju dodati brašno, prezle i mliveni orase i polagano promišati varnjaĉom. Okrugli kalup (oko 26 cm) obloŹiti papirom za peĉenje, sipati pripravljenju smesu i peĉ na 180 stepeni oko 20 min.

Krem: izmišati Źumanjca sa šećerom i skuvati na pari. Staviti nek se oladi. Penasto umutiti margarin, pa sjediniti sa oladenim kremom. Dodati mliveni orase i kekx, pa polagano promišati sa varnjaĉom. Briske ociditi od soka, isiti na kockice, pa sjediniti sa kremom. Šlag umutiti i dodati u krem.

Piškotu primazati pripravljenim filom i dekorisati ulupanim šlagom (2-3 kesice).

Mirjana Vojniĉ Hajduk

U UG „BUNJEVAČKO KOLO” OSNOVANA JE NOVA SEKCIJA

Prilika za fotografe

Udruženje građana „Bunjevačko kolo” iz Sombora odnedavno je bogatije za novu radnu sekciju. Na sidnici rukovodstva Udruženja jednoglasno je usvojena Odluka o osnivanju foto-sekcije, čime se otvara novo poglavlje u vizuelnom dokumentovanju i očuvanju bogate kulturne baštine ovog kraja.

– Primarni ciljevi novoosnovane foto-sekcije biće hronološko bilježenje svih aktivnosti i manifestacija u organizaciji „Bunjevačkog kola”, ali i mnogo dublji rad na očuvanju tradicije. Fokus će biti metnut na fotografisanje tradicionalnih običaja, narodnih nošnji i autentičnih detalja s terena, kao i na pokrećanje dugoročnog i važnog projekta digitalizacije starih, istorijskih fotografija iz istorije Bunjevaca, koje građani čuvaju u svojim privatnim arhivama – istako je Srđan Ačanski, diplomirani turizmolog, dugogodišnji profesionalni novinar, foto-reporter i snimatelj iz Sombora kojeg su u Udruženju jednoglasno izabrali za predsjednika i rukovodioca foto-sekcije.

– Osnivanje foto-sekcije je prirodan i prilikom potreban korak za naše Udruženje. Naš cilj nije samo da imamo tehnički i estetski vrhunski zabilježene koncerte i manifestacije, već da stvorimo živu vizuelnu arhivu koja će ostati generacijama iza nas. Fotografija ima moć da trenutak tradicije i lipotu bunjevačkog šlinga, običaja sačuva od zaborava, a mi imamo znanje i energiju da to sprovedemo u djelo – naglasio je novoizabrani predsjednik sekcije Srđan Ačanski.

Foto-sekcija neće gubiti vrijeme na dugotrajno pripravljanje, već se prve ozbiljne terenske akcije planiraju za predstojeću „Dužionicu”.

Srđan Ačanski

Ovaj vizuelno najbogatiji i najsvježiji praznik, sa svojim živopisnim narodnim nošnjama, konjskim zapregama i krivom od no-

vog žita, poslužiće kao idealan poligon za rad somborskih fotografa.

– Sav materijal koji bude zabilježen tokom manifestacije postaće osnova za prvu veliku kolektivnu izložbu fotografija koju sekcija planira organizovati na jesen. Nuz terenski rad, u planu je i pokrećanje male škole fotografije i edukativni radionice namijenjeni prijateljima svega amaterima i mladim članovima Udruženja koji žele savladati osnove ekspozicije, kompozicije i rada sa svjetlom – objasnio je Ačanski.

Foto-sekcija UG „Bunjevačko kolo” Sombor zvanično otvara svoja vrata i upućiva poziv za upis novih članova. Članstvu mogu pristupiti kako redovni članovi „Kola”, tako i spoljni saradnici – od iskusnih fotografa i profesionalaca koji žele biti mentorski oslonac na terenu, pa sve do potpuni amatera, omladine i entuzijasta koji tek žele naučiti tajne fotografskog zanata.

Svi zainteresovani mogu se javiti direktno u prostorije Udruženja ili putem zvanične stranice na društvenim mrežama.

R. P.

SIJAJNE TRKE U ORGANIZACIJI KONJIČKOG KLUBA BAČKA

Nov rekord „Subatičke milje”

Da je junski kasački susret na Subatičkom Hipodromu iz Konjičkog kluba Bačka dobro najavljen ko pravi praznik sporta moglo se viditi i po nastupima, al i rezultatima, pogotovo u dvi najvažnije kasačke trke – „Subatičkoj milji” i „Mercedes Benz kupu”.

Što se „Milje” tiče, jedina zamirka mož ić na broj prijavljeni grla, al je i šest kasača donelo zanimljivu borbu na stazi, pa i novi rekord trke. Postavilo ga je grlo **Delišes Gar** iz somborske štale „Drim Kečer” s vozačom **Vladimirom Pribićom** – 1:13,0 min/km na 1.609 metara staze. Ovo grlo je i bilo prvi favorit, a snažan otpor pružilo je grlo **Igor de Vrie** (B. Kečenović), ipak, u finišu nije moglo ništa protiv favorita. Kako je to i običaj, trofej najboljima uručio je **Zvonko Bogdan**, idejni tvorac ove trke, inače i legenda kasačkog sporta u regiji.

– **Ipak je ovo vanserijska kobila i bila je mnogo jača od konkurencije – to je sve što se mož kazat** – istako je oma posli trke Vladimir Pribić, vozač i trener pobjedničkog grla.

Što se „Mercedes Benz kupa” tiče, konkurencija je bila veća – de-

Trofej najboljima u „Subatičkoj milji” uručio je Zvonko Bogdan, idejni tvorac trke

vet grla domaćeg odgoja borilo se za vridnu nagradu. U izuzetno nezvesnom finišu sve je bilo riješeno, a spolja je sjajno finiširalo grlo **Džeronimo SG** s vozačom **Sašom Grujićom**, ostavljajući iza sebe prve rivale, grla **Laki de Sajan** (P. Zadel) i **Rembrandt** (M. Tasić).

– **Uspio sam dobro startovati, al i sačuvati konja tokom trke. Imo sam prid sobom barijeru do posljednji 600 metara, al sam znao da u momentu kad je Džeronimo „sačuvan”, mož bit**

zdravo opasan u finišu. Tako je i bilo – finiš je bio fantastičan – naglasio je **Saša Grujić**, vozač pobjedničkog grla.

Rezultati, **prva kasačka trka**: Koraja Elbe (B. Mukić) 1:17,7, Žani Rojal (M. Oračić) 1:18,8, Žojus Majus (M. Tasić) 1:19,1, Java de Laumoj (M. Gajić) 1:21,1, **druga kasačka trka**: Makarije (D. Petrović) 1:18,1, Ringostar (I. Vukov) 1:19,1, Stravinski AT (B. Kečenović) 1:19,3, Mistral CS (D. Filipović) 1:19,9, **treća kasačka trka, „Subatička milja”**: Delišes Gar (V. Pribić) 1:13,0, Igor de Vrie (B. Kečenović) 1:13,2, Dominio BI (D. Katanić) 1:14,1, Dominus Fas (B. Mukić) 1:15,3, **četvrta kasačka trka**: Cvetko (V. Popović) 1:15,6, Aragorn (V. Pribić) 1:16,1, Elisa (P. Zadel) 1:16,3, Glen Miler AT (B. Kečenović) 1:16,7, **peta kasačka trka**: Top Timoko (A. Vereb) 1:15,6, Armani B (B. Nović) 1:15,9, Stanley (D. Petrović) 1:16,0, Not So Fast (B. Marjanović) 1:16,5, **šesta kasačka trka, „Mercedes Benz kup”**: Džeronimo SG (S. Grujić) 1:16,3, Laki de Sajan (P. Zadel)

1:16,5, Rembrandt (M. Tasić) 1:17,4, Amadeus Rajan (D. Petrović) 1:17,7, **sedma kasačka trka**: Pan d Gejm (D. Šarčević) 1:18,5, Greta RD (B. Mukić) 1:21,0, Leo d'Onor (B. Nović) 1:21,2, Siner (A. Vereb) 1:21,3.

– **Drago mi je što je postavljen novi rekord „Milje” i što je cio trkački dan protekao baš kako triba. Od samog starta se vidilo da će trka bit brza, otvaranje je bilo sjajno, ali i tempo kasnije. Potrudili smo se da sve pripremimo kako valja, uslovi su bili odlični. Sjajan je bio i „Mercedes kup”, dono je tušta uzbuđenja i mislim da je cio trkački dan bio ispunjen dobrim nastupima na stazi. Ovo je, čini mi se, prava uvertira za tradicionalnu „Dužijancu”, a danas smo vidili ko su prvi favoriti i kaka vrmena možemo očekivat – dodaje Miodrag Zagorac, pridsidnik Konjičkog kluba Bačka iz Subatice.**

Posljednji vikend jula donosi još jedan čuven kasački dan u Subatici, „Dužijancu” – trke posvećene žetvenim svečanostima. **N.S.**

Džeronimo SG i Saša Grujić sjajno finiširaju „Mercedes Benz kup”

U VINOGRADIMA POSLA IMA PRIKO CILE GODINE (II)

Zelena rizidba vinove loze

Zaperak ne treba uklanjati do osnove, jer se tim postupkom povriđiva osnovni lastar, a čokot lišava znatnog dila lišća koje je zdravo aktivno, posebno u drugoj polovini vegetacionog perioda. Da jak razvoj zaperaka ne bi stvarao zasenu i onemogućavao izvođenje drugi ampelotehnički mira, zaperke treba zakinuti na 3-4 lista. Zaperci drugog reda se takođe pinsiraju, al ako se pojave kasno, oni nisu od veće koristi za čokot jer povećavaju zasenu grožđa i često bivaju zavaćeni plamenjačom, pa ih zbog toga treba uklanjati do osnove.

Defolijacija pri rizidbi vinove loze na zeleno

Defolijacija se najčešće pridužuje iz dva razloga: da se poboljša provetravanje i osunčavanje čokota, i da se omogući bolje sazrijevanje grožđa. U obzir dolazi samo uklanjanje onog lišća koje se nalazi pri

osnovi lastara. Radi boljeg provetravanja čokota, defolijacija se vrši u toku juna, a za bolje sazrijevanje grožđa, posli pojave šarka.

Udaljavanje starog i ogrubelog lišća u vrijeme sazrijevanja grožđa, ako se izvede u umirenom stepenu, ne izaziva poremećaje u fiziološkim procesima vinove loze. Računa se da se ovim postupkom bez veći posledica po lozu, može ukloniti najviše 20% od ukupne mase lišća. Jače uklanjanje lišća dovodi do iznurivanja čokota. Prvenstveno se uklanja lišće sa severne i istočne strane, dok se ono sa južne ostavlja radi zaštite grozdova od jake insolacije i izazivanja ožegotina.

Dopunske mire zelene rizidbe

Prstenovanje lastara

Prstenovanje lastara se primenjuje u uzgoju stoni i brezsimeni sorti grožđa. U zavisnosti od vremena izvođenja, ispoljava trojako

dejstvo: utiče na bolje oplođenje cvatova i spričava pojavu rehuljivosti, izaziva brže rastenje i dobijanje krupniji bobica i ubrzava sazrijevanje grožđa. Ako se želi postignuti bolje oplođenje cvatova, onda se prstenovanje obavlja nekoliko dana prije cvatnje. Za dobijanje krupniji bobica, prstenovanje se obavlja u fazi rasta bobica, a za ubrzanje sazrijevanje grožđa prstenovanje se obavlja pri početku faze sazrijevanja.

Pomoću posebni makaza uklanja se dio kore širine 4 mm na zelenom lastaru, ispod grozda el dio kore pri osnovi luka, koji će rizidbom na zriolo naredne godine biti odbačen. Privremeno se obustavlja transport organski materija i u toku 15-20 dana novostvorene organske materije se usmiravaju u grozdove, kora u tom periodu srasta, obnavlja se i nastavlja se fiziološki procesi u biljci. Da bi se izbeglo slabljenje vegetativnog potencijala čokota, prstenovanje tri-

ba obavljati svake treće godine. Prstenovanje se preporučuje za stone, a posebno brezsimene sorte i sorte s funkcionalno ženskim cvatom.

Proriđivanje cvasti i cvatova

Proriđivanje cvasti i cvatova obavlja se u fazi cvatnje. Uklanjanje se 1/4 el 1/3 vršnog dila cvasti di je najniži procenat zamećanja. Ova mira se izvodi u slučajevima kad se procini da će rod biti velik, što bi se negativno odrazilo na kvalitet.

Proriđivanje grozdova i bobica

Proriđivanje grozdova i bobica primenjuje se 10-15 dana posli cvatnje, u istim slučajevima ko što se obavlja proriđivanje cvasti i cvatova. Ova mira je sigurnija u poređenju sa prithodnom, jer je bolje sačekati da se završi cvatnje i da se na osnovu zamećanja bobica i razvoja grozdova obavi njegovo pravilnije proriđivanje. Uklanjaju se grozdovi blizu zemlje, grozdovi na nedovoljno razvijenim lastarima, sitni i neugledni grozdovi, pritirano rehuljavi, obolili el povriđeni, zasenjeni grozdovi unutar čokota, grozdovi viši po položaju na lastaru.

Proriđivanje bobica se obavlja cilom dužinom sa strane grozda nasuprot osunčavanju i s obadvi strane ravnomirno. Operacija počinje odsicanjem vitice sa bazalnog dila grozda sa po nekoliko neujednačeni bobica koje ne sazrijevaju ravnomirno. Zatim se odsica sam vr grozda zavisno od veličine, dužine grozda i broja bobica na njemu. Operacija popravlja krupnoću bobica, smanjuje troškove berbe i pakovanja grožđa i slično.

(kraj)

Nikola Ostrogonac
savitodavac PSSS
Subatica

Foto: <https://www.poljosfera.rs/>

Program obilježavanja nacionalnog praznika Bunjevaca „Dana Dužijance” 2026. godine

25. april
**Blagoslov mladog žita
na Svetog Marka**
salaš Mirka Babičkovića (Mali Palić)
Nacionalni savit bunjevačke
nacionalne manjine, UK „Centar za
kulturu Bunjevaca”

13. jun
Bunjevački dan u Baji
Nacionalni savit bunjevačke
nacionalne manjine, UK „Centar za
kulturu Bunjevaca”, BU „Vereš pal” Baja,
KUDŽ „Bratstvo”, i BKC Subatica

15. jun
**„Pridstavljanje bandaša
i bandašice u Somboru”**
Somborsko lito
UG „Bunjevačko kolo” Sombor

16. jun
Dan maternjeg jezika
Nova čitaonica
Varoške biblioteke Subatica
BEIC „Ambrozije Šarčević”,
Nacionalni savit bunjevačke
nacionalne manjine, UK „Centar
za kulturu Bunjevaca”

24. jun
**Priskakanje vatre na Svetog Ivana
Cvitnjaka**
- 19:30 radionica pletenja vinaca
- 20:00 priskakanje vatre
Sportski centar Mala Bosna
UG „Bunjevačka vila”, Nacionalni savit
bunjevačke nacionalne manjine, UK
„Centar za kulturu Bunjevaca”

26. jun
**Priskakanje vatre
na Svetog Ivana Cvitnjaka**
- 19:30 radionica pletenja vinaca
- 20:00 priskakanje vatre
salaš porodice Lulić na Verušiću
KUD „Aleksandrovo”, Nacionalni savit
bunjevačke nacionalne manjine, UK
„Centar za kulturu Bunjevaca”

od 2. jula do 6. avgusta
**Multimedijalna dičija likovna
kolonija u tehnici slame**
Bajmak
BKC „Bajmak”

4. jul
Prikaz običaja – Ris
- 8:00 sati
salaš Mirka Babičkovića (Mali Palić)
Nacionalni savit bunjevačke
nacionalne manjine, UK „Centar
za kulturu Bunjevaca”

11. jul
Radionica pletenja vinaca od žita
- 9:00 sati
Subatica, Šandor
KUD „Aleksandrovo” Nacionalni
savit bunjevačke nacionalne
manjine, UK „Centar
za kulturu Bunjevaca”

19. jul
Bunjevačka Dužijanca u Čonoplji
- 10 sati
- Sveta misa u Crkvi Svi Sveti
- Blagoslov i pridaja kruva
Nacionalni savit bunjevačke
nacionalne manjine, UK „Centar za
kulturu Bunjevaca”, KUD „Aleksan-
drovo” i UG „Bunjevačko kolo”

26. jul
Dužionica u Somboru
UG „Bunjevačko kolo” Sombor
- 9:00 Polazak na misu
s „Fijaker placa”
- 10:00 Misa zafalnica
Crkva Prisvetog trojstva
11:00 Veliko bunjevačko kolo
Trg Svetog trojstva
12:00 Pridaja kruva od novog žita
gradonačelniku - Varoška kuća

12. avgust
Radionica pečenja kruva – somuna
- 16:30 sati
Salaš „Kovač”, Mala Bosna
Nacionalni savit bunjevačke
nacionalne manjine, UK „Centar
za kulturu Bunjevaca”

13. avgust
**Izložba najlipše pečenog kruva –
somuna**
- 19:00 sati
Vestibil u Varoškoj kući u Subatici
Nacionalni savit bunjevačke
nacionalne manjine, UK „Centar
za kulturu Bunjevaca”

15. avgust
Dan Dužijance – Subatica
- 18:00 Misa zafalnica
Crkva Uzvišenja Svetog Križa
- 19:45 Doček zvanica u
Vestibilu Varoške kuće
- 20:00 polazak povorke isprid
„Bunjevačke matice”
- 20:15 Polaganje vinca
na bistu Blaška Rajića
- 20:30 Koncert
- 22:30 Bandašicino kolo

22. avgust
Dužijanca u Kačmaru
BKU „Neven” Kačmar,
BKC Subatica, Nacionalni savit
bunjevačke nacionalne manjine

Septembar
Slikarska kolonija na Paliću
UG „Bunjevačka matiča”

